

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

**Jižní Tyrolsko. Kultura a ekonomika německé
menšiny na území Itálie.**

Olga Ageicheva

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Olga Ageicheva

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Jižní Tyrolsko. Kultura a ekonomika německé menšiny na území Itálie

Název anglicky

South Tyrol. Culture and Economy of German-speaking Minority in Italy

---

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát odpověď na výzkumné otázky:

1. Jaké jsou hlavní aspekty ovlivňující etnicitu německy mluvících obyvatel na území Itálie (historické, geografické, kulturní).
2. Jak se německy mluvící obyvatelstvo na území Itálie odlišuje ekonomicky (srovnání s Rakouskem a Itálií).

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného z lokalit, kde žije německojazyčná menšina v Itálii. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (především statistické) údaje.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran.

Klíčová slova

Jižní Tyrolsko, ekonomika, kultura, německá menšina, Němci v Itálii, etnicita

---

Doporučené zdroje informací

ALCOCK, Antony Evelyn. The history of the South Tyrol question. London: Michael Joseph, 1970, 535 s., bez ISBN.

PEARSON-EVANS, Aileen a Angela LEAHY. Intercultural spaces: language, culture, identity. New York: P. Lang, 2007. ISBN 0820495468.

POLICY DEPARTMENT STRUCTURAL AND COHESION POLICIES. AGRICULTURE IN THE ALPINE AREAS OF AUSTRIA AND ITALY. 16 s. Dostupné z: <http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-ma/ep/07/EST17835.pdf>

STEININGER, Rolf South Tyrol: a minority conflict of the twentieth century. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 2003. 171 s., ISBN 978-0-7658-0800-4

WOELK Jens (ed.) Tolerance established in law – self-government and group rights: the autonomy of South Tyrol. [Online-Ausg.]. Leiden: Nijhoff Publishers, 2007, 171 s., ISBN 90-041-6302-6.

WOLFF, Stefan German minorities in Europe: ethnic identity and cultural belonging. [Online-Ausg.]. New York, N.Y.: Berghahn, 2000, 235 s. ISBN 15-718-1504-X.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 30. 10. 2012

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Jižní Tyrolsko. Kultura a ekonomika německé menšiny na území Itálie“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 3. 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu práce doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., za jeho pomoc při tvorbě této bakalářské práce.

Mé poděkování patří též Fanny Puntaca Mamani za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům za ochotnou spolupráci a v neposlední řadě své rodině za morální podporu.

Jižní Tyrolsko. Kultura a ekonomika německé menšiny na území Itálie.

South Tyrol. Culture and Economy of German-speaking Minority in Italy

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá postavením německy mluvících obyvatel italské provincie Bolzano (Jižní Tyrolsko) v současné Itálii. Na základě jejich etnicity a historie, kterou jako národnostní skupina prošli, analyzuje složitou cestu, která vedla k jejich současné, poměrně rozsáhlé, autonomii. V praktické části analyzuje nejdůležitější aspekty jejich současného života, především kulturu a ekonomiku a vnímání jejich skupinové identity včetně vymezení se vůči majoritní společnosti v rámci celé Itálie. V této souvislosti práce poukazuje na jejich přínos pro společný stát.

Summary

Bachelor thesis deals with the position of German-speaking inhabitants of the Italian province of Bolzano (South Tyrol) in present-day Italy. On the basis of their ethnicity and history, which they passed as an ethnic group, it analyzes the complex path that led to their current, relatively extensive autonomy. The practical part analyzes the most important aspects of contemporary life, especially culture and economy, and perceptions of their group identity, including demarcation towards the majority society throughout Italy. In this context, the work highlights their contribution to the common state.

Klíčová slova:

Tyrolsko, Jižní Tyrolsko, Bolzano, (Bozen), Alto Adige, Němci, národnostní menšina, autonomie, etnicita, skupinová identita, životní styl, kultura Jižního Tyrolska, ekonomika Jižního Tyrolska.

Key words:

Tyrol, South Tyrol, Bolzano (Bozen), Alto Adige, Germans, ethnic minority, autonomy, ethnicity, group identity, lifestyle, culture of South Tyrol, the economy of South Tyrol.

Obsah

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	10
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE A METODOLOGIE	12
2.1. Literární rešerše	12
2.2. Metodika práce	15
3. ETNICITA JAKO VÝRAZ KOLEKTIVNÍ IDENTITY	18
3.1. Přístupy ke studiu etnicity a národnosti	18
Pojem etnicita	19
Etnická skupina	19
3.2. Etnicita německojazyčných obyvatel Evropy	20
Etničtí Němci	20
Německé menšiny v evropských zemích	21
4. ITALSKÁ PROVINCIE JIŽNÍ TYROLSKO	23
4.1. Osídlení území dnešního Jižního Tyrolska v historii	23
4.2. Tyrolsko pod vládou Habsburků	24
4.3. Jižní Tyrolsko v období po I. světové válce a ve II. světové válce	26
4.4. Jižní Tyrolsko v období po II. světové válce a postavení Jižního Tyrolska v současné Itálii	29
5. KULTURA A EKONOMIKA JIŽNÍHO TYROLSKA S OHLEDEM NA VZTAHY ETNICKÝCH SKUPIN NĚMCŮ, ITALŮ A LADINCŮ	34
5.1. Provincie Bolzano	34
5.2. Obyvatelstvo Jižního Tyrolska	36
5.3. Přírodní podmínky	38
5.4. Památky Jižního Tyrolska	38
5.5. Školství	39

5.6.	Jihotyrolská média	40
5.7.	Kultura	41
5.7.1	Tradice a folklor	41
5.7.2	Profesionální kultura a celoživotní vzdělávání	44
5.7.3	Životní styl, oblékání, gastronomie	45
5.8.	Ekonomika Jižního Tyrolska	48
5.8.1	Zemědělství	48
5.8.2	Průmyslová výroba a služby	51
5.8.3	Cestovní ruch	55
6.	SKUPINOVÁ IDENTITA OBYVATEL JIŽNÍHO TYROLSKA	61
6.1.1	Politické problémy v Jižním Tyrolsku	61
6.1.2	Vnímání vlastní etnické identity za strany německy hovořících občanů	65
7.	ZÁVĚR	69
8.	SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	71
8.1.	Seznam literatury	71
8.2.	Seznam internetových zdrojů	72
8.3.	Seznam grafů	73
8.4.	Seznam tabulek	74
8.5.	Seznam obrázků a fotek.	74

1. Úvod a cíl práce

Evropská unie klade velký důraz na postavení minorit v členských zemích a jako pozitivní příklad bylo často uváděno postavení Němců v Itálii. V této souvislosti je nutno vzít v úvahu, že Němci jsou sice minoritou v rámci celé Itálie, ale v provincii Jižní Tyrolsko tvoří většinu obyvatelstva (cca 70 %). Německy mluvící obyvatelé sem nepřišli jako migranti, ale na území dnešního Jižního Tyrolska žijí nejméně od dob Římské říše. Navíc část z nich zdůrazňuje, že jsou „Tyroláci“ a cítí se spřízněni s obyvateli rakouského Tyrolska, s nimiž po staletí žili pod habsburskou vládou.

I když území Horní Adige (Jižní Tyrolsko¹) disponuje částečnou autonomií, sílí v poslední době snahy o zvýšení samostatnosti a dosažení plné autonomie. Hlavním důvodem je, že na rozdíl od ostatní zadlužené Itálie, dosahuje Jižní Tyrolsko velmi dobrých hospodářských výsledků a autonomii nepožadují jen německy mluvící, ale i italsky mluvící „Tyroláci“. V rozhovoru pro Lidové noviny to potvrdil Thomas Widmann, místopředseda Jihotyrolské lidové strany, mimo jiné výrokem: „*Rozhodně bychom to dělali lépe než předlužený a těžkopádný stát.*“²

Obecným cílem předkládané bakalářské práce je analyzovat aspekty (historické, demografické, geografické, politické, kulturní a ekonomické), které odlišují život německy mluvících obyvatel Jižního Tyrolska od majoritních obyvatel Itálie a zjistit, jak sami vnímají vlastní etnickou identitu, zda se považují za Italy, Němce, či Tyroláky. Problematika etnických skupin je v současné době předmětem zájmu mnoha společenských disciplín. „*V různých částech světa bylo a je soužití majority a minoritní etnické populace provázáno řadou obtíží, na druhou stranu však často přináší vzájemné obohacení celé společnosti.*“³

---

¹ Italsky: Alto Adige, německy Südtirolen

² *Jižní Tyrolsko chce 'svobodu', nejsme Itálie, tvrdí* [online] Dostupné z: http://www.lidovky.cz/jizni-tyrolsko-chce-svobodu-nejsme-italie-tvrdi-fu3-/zpravy-svet.aspx?c=A111017_102304_In_zahranici_jv

³ FIALA, P, MAREŠ, M. STRMISKA, M. *Organizace etnických menšin prosazování jejich zájmů*. In: Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské university. Sociologická studia 9, 2003 (online). Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305095650.pdf>

Práce si klade tyto výzkumné otázky:

- 1) Jak různé aspekty ovlivňují etnicitu německy mluvících obyvatel v Jižním Tyrolsku (historické, geografické, politické, kulturní, ekonomické)?
- 2) Jak se provincie Jižní Tyrolsko odlišuje od ostatní Itálie a Rakouska v ekonomických ukazatelích?
- 3) Jaké politické důsledky má exkluzivní postavení Jižního Tyrolska v italské ekonomice?

Během práce bude ukázáno, jak tento region prošel těžkou cestou k současné situaci. Řešení výzkumných otázek odpovídá, jak region Jižní Tyrolsko dosáhl výjimečných výsledků v mnoha aspektech, a tímto bude tato práce přínosná pro ostatní etnické minority, které by se mohly tímto příkladem inspirovat.

2. Literární rešerše a metodologie

2.1. Literární rešerše

Předkládaná práce je věnována postavení německy mluvících obyvatel jako národnostní menšiny v současné Itálii. Vzhledem k tomu, že s podobnými minoritami se setkáváme v řadě dalších evropských zemích, byla problematika studována v širších souvislostech a základním východiskem se staly práce věnované problematice etnicity, národnosti a etnické identity. V této souvislosti byla pro vlastní téma práce podnětná zejména studie Františka Bahenského: *Etnicita v historické perspektivě. Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně kolektivní identity*⁴Tato publikace se zabývá tím, jakým způsobem je možné přistupovat k etnicitě, jak mohou být vnímáni příslušníci určité jiné národnosti z hlediska víry, jazyka či původu. Publikace tak analyzuje problematiku etnicity, národních hnutí a nacionalismu v moderních státech. Pozornost je také zaměřena na etnickou skladbu jednotlivých evropských regionů. Studie P.FIALY, M. MAREŠE a M. STRMISKA: *Organizace etnických menšin a prosazování jejich zájmů*.⁵ Tato studie se zajímá o problematiku etnických menšin včetně i německých, neboť je předmětem zájmu mnoha společenskovedních disciplín v kontextu různých částí světa. Ukazuje na soužití majority a minoritní etnické populace a dává přehled o nejčastějších problémech.

Ze studie F. Bahenského se hlavní výzkumné otázky týkají zejména jeho interpretace názorů britského filosofa a sociálního antropologa Ernesta Gellnera. Podle tohoto autora jsou evropské národy a nacionalismy fenomény moderní doby, především 19. a 20. století a vznikly jako důsledek hospodářského a politického vývoje. Národy podle Gellnera nejsou dány přirozeně, ale jsou vytvářeny státy a nacionalismy, přičemž nacionalismus představuje určitý politický postoj. Samotný pojem národ je chápán různě. V angličtině označoval pojem „nation“ veškeré obyvatelstvo žijící na jednom území, podléhající stejným zákonům. V německém prostředí byl národ spojován především se společným

---

⁴BAHENSKÝ, F. *Etnicita v historické perspektivě. Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně kolektivní identity*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, ISBN 978-80-8712-44-1

⁵FIALA, P, MAREŠ, M. STRMISKA, M. *Organizace etnických menšin prosazování jejich zájmů*. In: Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské university. Sociologická studia 9, 2003 . [online],2003 [cit. 2015-02-13] Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305095650.pdf>

jazykem. Vlastní pojetí němectví, a to proč Němci obývají území dnešní Itálie, bylo zkoumáno v historických souvislostech a vycházelo z prací věnovaných dějinám Rakouska⁶ a z práce znalce Jižního Tyrolska historika Jiřího Moravy „Havlíček v Brixenu.“⁷ Tito autoři poukazují na skutečnost, že Němci žijí na území Jižního Tyrolska nejméně od dob říše římské, že Jižní Tyrolsko bylo po staletí bylo součástí Habsburské monarchie a že jeho dnešní příslušnost k Itálii je výsledkem porážky Rakousko-Uherska v 1. světové válce. Za druhé světové války dostali na základě dohody Hitlera a Mussoliniho obyvatelé Jižního Tyrolska možnost vystěhovat se na území Říše, které využila pouze menšina obyvatelstva. O tomto období byly čerpány informace z díla „Italy at the Beginning of the 21st Century“⁸ a „South Tyrol A Minority Conflict of the Twentieth Century“⁹.

Po druhé světové válce zůstalo Jižní Tyrolsko součástí Itálie a v průběhu let se mu, přes řadu problémů a obstrukcí ze strany italské vlády, podařilo prosadit rozsáhlou autonomii. Pro analýzu postavení Jižního Tyrolska v dnešní Itálii byl využit velmi obsáhlý interní dokument Parlamentu České republiky.¹⁰

Informaci o současné ekonomické situaci Jižního Tyrolska a požadavcích na úplnou autonomii poskytuje (vedle přímých informací od respondentů) uveřejněný rozhovor Lidových novin s místopředsedou Jihotyrolské Lidové strany Thomasem Widmenem ze dne 17.10.2011¹¹ nebo článek Karla Hvižďaly uveřejněný na jeho blogu „Pryč od Říma“

---

⁶ WEBER, V., HLAVAČKA, M. VOREL, P., POLÍVKA, M., WIHODA, M., MĚŘÍNKÝ, Z., *Dějiny Rakouska*. Praha: Lidové noviny, 2009, ISBN 978-80-7106-239-4, s. 135

⁷ MORAVA, J. *Havlíček v Brixenu*. Praha: Regulus, 1997, ISBN 80-901564-7-9

⁸ A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. *Italy at the Beginning of the 21st Century*. Moscow, IMEMO, 2015. – 152 p. ISBN 978-5-9535-0428-7

⁹ STEININGER, Rolf. *South Tyrol A Minority Conflict of the Twentieth Century*. USA: transactions publishers, 2009. ISBN 978-0-7658-0800-4

¹⁰ ŘEBŘINA, SYLLOVÁ, J. *Právní úprava národností, etnických a jazykových menšin v Itálii, Německu, Rakousku, Švédsku a ve Velké Británii*. Praha: Parlamentní institut 1999. Interní dokument.

¹¹ Lidové noviny. *Jižní Tyrolsko chce svobodu, nejsme Itálie tvrdí*. [online] 17.10.2011 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/jizni-tyrolsko-chce-svobodu-nejsme-italie-tvrdi-fu3-zpravysvet.aspx?c=A111017_102304_In_zahranici_jv

z 16.3.2012“.¹² Další aktuální informace podává audio záznam 4. dílu studie české redakce BBC Nová Evropa – reportáž Daniela Kaisera „Rakousko ve stínu Heidera“.¹³

Z literárních zdrojů byly dále dílčím způsobem využity popularizační publikace popisující oblast Jižního Tyrolska zejména v oblasti přírody a kulturních památek.¹⁴ Statistické údaje byly získány z oficiálních webových stránek provincie Bolzano, kde je dostupný základní statistický dokument „Demografisches Hanbuch für Südtirol 2014“¹⁵, jakož i údaje Národního statistického institutu ASTAT (South Tyrol in figures 2013)¹⁶ a pro mezinárodní srovnání regionů byly využity údaje Českého statistického úřadu převzaté z databáze Eurostatu.¹⁷ Další informace ohledně životní úrovně byly získány z webových stránek agentury Czech Trade.¹⁸ Pro dílčí informace byly využity další internetové zdroje uvedené v příslušných odkazech.

---

¹² HVÍŽĎALA, K. *Pryč od Říma*. Praha [online]. 16.3.2014 [cit. 2015-03-12] Dostupné z :<http://blog.aktualne.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=15918>

¹³ Nová Evropa: *Rakousko ve stínu Heidera* [online]. 2012 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/peoples_europe/programme_04.html

¹⁴ ČÁP, J. *Tyrolské elegie po 150 letech*. Svitavy, 2001 (soukromý tisk), HOPS.I. *Jižní Tyrolsko*. Ostfildern, Mairs Geographischer Verlag, 2012, ISBN 3-8297-6201-1, KAISER, F. *Jižní Tyrolsko*, Praha: Jan Vašut 2009 ISBN 978-80-7236-694-1

¹⁵ ASTAT: *Demografisches Hanbuch für Südtirol 2014*. [online]. [cit. 2015-03-12] Dostupné z: http://www.provincia.bz.it/default_lang.htm

¹⁶ ASTAT *South Tyrol in figures 2013* [online] 2014. [cit. 2015-03-12.] Dostupné z: http://www.provincia.bz.it/default_lang.htm

¹⁷ ČSÚ. Evropská data (ESDS) *Databáze Eurostatu*. [online], [cit. 2015-03-13] Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/database_eurostatu

¹⁸ CZECH TRADE. *Výsledky průzkumu, který po 23 letech měří kvalitu života v italských provinciích*. Mdilano.[online]. 2012 [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <http://sanceprofirmy.cz/sluzby-2014/informacni-servis/novinky/vysledky-pruzkumu-ktery-po-23-let-meri-kvalitu-23259/>

2.2. Metodika práce

Předkládaná práce se skládá z části **teoretické** a **praktické**. Předem nastudovaná teorie z dostupných zdrojů (knižních a internetových) se stala inspirací a podkladem pro výzkum v terénu. V průběhu zkoumání teoretických dat se vyjevila problematika této práce a postupně vznikaly výzkumné otázky. Nalezení odpovědí na tyto otázky vyžadovalo provedení terénního výzkumu, totiž praktické části práce.

Pro praktickou část byla zvolena **kvalitativní metoda**, která spočívá v provedení hloubkových rozhovorů s respondenty a ve vlastním pozorování na místě výzkumu. Tato část není předvedena v práci jako zvláštní kapitola, ale je uvedena zároveň s teoretickou částí: většina kapitol zahrnuje jak teoretický podklad, tak i prakticky zjištěná data a názory respondentů o konkrétní problematice, životní příběhy respondentů a jejich rodin. Dále praktická část zahrnuje analýzu a odvozování výsledků z vlastního pozorování a výzkumu v terénu.

Kvalitativní výzkum, který je zvolen jako hlavní výzkumná metoda, má svoje výhody a omezení.

Výhody jsou následující:

- získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu, umožňuje prozkoumat problém více „do hloubky“
- zkoumá fenomén v přirozeném prostředí
- umožňuje studovat procesy a navrhnout teorie
- hledá lokální příčinné souvislosti.

Nevýhody kvalitativního výzkumu:

- Získaná znalost nemusí být zobecnitelná na populaci a do jiného prostředí
- Je obtížnější testovat hypotézy a teorie
- Sběr a analýza dat jsou často časově náročné
- Výsledky jsou snadněji ovlivněny výzkumníkem jeho osobními preferencemi

Rozhovory s obyvateli byly realizovány v rámci studijní cesty v roce 2012. Byly vedeny polo strukturovanou formou, tj. byly pokládány předem připravené výzkumné otázky, však respondentům byl umožněn volný prostor pro vyjadřování. V rámci studijní cesty bylo navštíveno hlavní město Bolzano (Bolzen) a okolí, město Merano (Meran) a malá obec severně od Meranu, Sarentino (Sarnheim), památky, muzea a lidová slavnost v Bolzanu a ve vesničce Sarentino, což přispělo k získání celkového obrazu o místní kultuře.

Celkově bylo osloveno kolem 20 lidí, někteří z nich se vyjadřovali jen krátce, ale hloubkový a více přínosný pro tuto práci rozhovor proběhl s 6 respondenty a členy jejich rodin. Jednalo se o průřezové vrstvy obyvatel, tzn. byli zastoupeni jak mladí lidé, převážně studenti univerzity v Bolzanu, též lidé středního věku a pár seniorů z města Sarentino. Studenti, které jsem potkala v Bolzanu pocházeli původem z různých měst a vesnic Jižního Tyrolska například z Brixenu, Brunecku, Luttachu a Sarnsu. Někteří ze studentů studovali na fakultě Umění a Designu, další na fakultě Vědy a Technologie na tří jazykové univerzitě v Bolzanu. Lidé středního věku, s nimiž jsem hovořila, pracují převážně v oblasti služeb a cestovního ruchu a průmyslu. Jedna z nich pěstuje jablka na rodinné farmě. Dva německy mluvící seniory z vesnice Sarentino jsem potkala na nedělní slavnosti, kde hráli a zpívali v tradičních krojích.

Dále uvádím tabulku s údaji o základních respondentech.

Jméno, pohlaví, věk	Město	Jazyky	povolání	Původ rodičů
Martin, m, 35	Meran	němčina (rodilý mluvčí) italština (rodilý mluvčí) angličtina (výborná)	inženýr pláno vání kvality	matka je italského a otec německého původů
Agneta, ž, 38	Bolzano	němčina (rodilá mluvčí) italština (rodilá mluvčí) angličtina (výborná) španělština (dobrá)	pracovník na rodinné farmě	matka je italského a otec německého původů
Johanna, ž, 24	Brixen	němčina (rodilá mluvčí) italština (výborná) angličtina (výborná)	studentka univerzity Bolzano	matka a otec jsou německého původů

Alois, m, 23	Bruneck	němčina (rodilý mluvčí) italština (výborná) angličtina (výborná)	student univerzity Bolzano	matka a otec jsou německého původu
Roberta, ž, 22	Luttach	němčina, (na úrovni rodilé mluvčí) italština, (na úrovni rodilé mluvčí) angličtina (výborná)	Studentka univerzity Bolzano	Matka je německého, otec italského původu
Josefa, ž, 81	Sarnth eim	němčina (rodilá mluvčí) Italstina (základní)	důchodce	matka a otec jsou německého původu

3. Etnicita jako výraz kolektivní identity

3.1. Přístupy ke studiu etnicity a národnosti

Pojmy jako národ, národnost, etnicita, etnický konflikt, etnický příslušník určitého národa (např. etnický Němec, či etnický Rus) jsou běžnou součástí slovníku vědců, politiků i médií, aniž by byl blíže specifikován jejich význam. V rámci předkládané práce považují za podstatné vymezit pojmy národ, národnost, etnicita, etnická a kolektivní identita, etnická a etnografická skupina. Při studiu etnicity a národnosti jsou rozlišovány dva základní přístupy:

Primordiální – termín poprvé použil americký sociolog Edward Shils a označil jím vztahy založené na pokrevním příbuzenství.¹⁹ Dnes je používán v širším významu a zahrnuje názory, které příslušnost k určitému národu vidí jako danost, jako přirozenou součást existence každého jedince. Národy jsou věčné a neměnné a představují specifickou hodnotu lidské existence.

Konstruktivistické – dávají vznik národů do souvislosti s měnicími se životními podmínkami lidstva, konkrétně s přechodem od agrární k industriální společnosti (např. sociolog Max Weber). Příslušnost k určitému národu vidí jako subjektivní záležitost jedince, věc jeho volby. Národnost nelze definovat pouze na základě etnicity, především jazyka a kultury, ale sám člověk se musí za příslušníka určitého národa pokládat.

Podle britského filosofa a sociálního antropologa Ernesta Gellnera jsou evropské národy a nacionalismy fenomény moderní doby, především 19. a 20. století a vznikly jako důsledek hospodářského a politického vývoje. Národy podle Gellnera nejsou dány, ale jsou vytvářeny státy a nacionalismy, přičemž nacionalismus představuje určitý politický postoj. Samotný pojem národ je chápán různě. V angličtině označoval pojem „nation“ veškeré obyvatelstvo žijící na jednom území, podléhající stejným zákonům. V německém prostředí byl národ spojován především se společným jazykem. Gellner pokládá nacionalismus za

---

¹⁹ BAHENSKÝ, F. *Etnicita v historické perspektivě. Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně kolektivní identity*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, ISBN 978-80-8712-44-1 (online). Dostupné z: http://eu.avcr.cz/miranda//Pracoviste/Oddeleni_historicke_etnologie/Etnicita_v_historicke_perspektive.pdf

romantické hnutí, které vytváří představu národní pospolitosti, ve které jsou lidé přirozeně sdruženi na základě jednoho či více znaků kolektivní identity, především na základě společného jazyka. Nacionalismus byl vůdčí ideou národně osvobozeneckých hnutí v 19. století a po první světové válce se stal základem pro budování národních států. V praxi nedošla idea národního státu plného uplatnění a ve všech evropských zemích se setkáváme s národnostními menšinami.

Pojem etnicita

Pojem etnicita má mnoho významů. Jednak se jedná o soubor charakteristik, který vyjadřuje příslušnost jedince k určitému etniku, případně etnické skupině. Je výrazem kolektivní identity, založené na prvním místě na společném jazyku, ale i na dalších attributech (společné náboženské vyznání, kulturní zvyky, způsob bydlení, odívání a stravování atd.). Zároveň se ale jedná i subjektivní pocit sounáležitosti jedince s určitým etnikem, tvořícím svébytné kulturní a sociální prostředí. V určitém zjednodušení lze konstatovat, že etnicita je nástrojem diferenciací lidstva.

Etnická skupina

Pro charakterizování skupiny Němců, které bydlí na území Jižního Tyrolska, je uvedena následující definice.

Etnická skupina (etnikum) je kulturně definovaná skupina, jejíž členové sdílejí pocit příslušnosti na základě převážně kulturních znaků. Zároveň vyjadřují skutečnou nebo domnělou odlišnost od jiných podobně definovaných etnických skupin. Podstatou příslušnosti k etnické skupině je identifikace jedince se specifickou kulturou na základě skutečného či domnělého původu, popřípadě na základě volby. „*Mezi charakteristiky etnické skupiny patří především velké množství společně sdílených znaků (např. jazyk), úzký vztah členů v čase a prostoru, společné historické zkušenosti, větší míra komunikace, etnická kultura, udržování etnických a kulturních hranic.*“²⁰

---

²⁰ BAHENSKÝ, F. *Etnicita v historické perspektivě. Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně kolektivní identity.* Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, ISBN 978-80-8712-44-1 (online).

Dostupné z:

http://eu.avcr.cz/miranda//Pracoviste/Oddeleni_historicke_etnologie/Etnicita_v_historicke_perspektive.pdf

Podle této definice vyplývá, že tyrolští Němci jsou etnickou skupinou, protože sdílejí společný jazyk, historii a kulturní tradice, jak bude uvedeno dále v práci.

3.2. Etnicita německojazyčných obyvatel Evropy

Etničtí Němci

Při studiu etnicity „Tyroláků“ se zákonitě nabízí otázka, proč jsou považováni za etnické Němce a v této spojitosti je nutno zmínit historické souvislosti a historické postavení etnických Němců v rámci střední Evropy.

Předky dnešních etnických Němců jsou germánské kmeny, které působily na území dnešního Německa již před rokem 100 našeho letopočtu a odtud postupně pronikly do celé střední Evropy. Po staletí žili německy mluvící obyvatelé na území střední Evropy v řadě malých státních útvarů jak světských, tak církevních. Po třicetileté válce existovalo více než 200 malých státeků s německy mluvícími obyvateli, z nichž větší část sice formálně spadala po Římskou říši, ale soutěžily mezi sebou a také vlastnily četná území mimo Říši. Proces jejich sjednocení začal, když Napoleon roku 1806 porazil Římskou říši a byl završen v roce 1871 vyhlášením německého císařství s císařem Vilémem I. Přes svoje militaristické ambice zůstalo sjednocené Německo spolkovým státem.²¹

Dalším státem s výrazným zastoupením německy mluvících obyvatel byla rakousko-uherská monarchie a po jejím zániku Rakousko. Němčina byla úředním jazykem a až do roku 1945 se německy mluvící rakouští občané považovali za Němce, teprve po druhé světové válce je cíleně budována rakouská národní identita, což nic nemění na faktu, že převážná část obyvatel Rakouska jsou původem etničtí Němci, stejně jako obyvatelé německé části Švýcarska či obyvatelé Alsasko-Lotrinska.²¹

Etnická skupina Němci je definována především společným jazykem. V praxi zdaleka není a nebyla skupinou homogenní, ale patří do ní množství etnografických skupin a sjednocování Němců bylo vždy rozhodnutí politickým. Obyvatelé na území Tyrolska

---

²¹ WOLF, Stefen. *German Minorities in Europe: Ethnic Identity and Cultural Belonging*. 2001. ISBN 978-1-57181-504-0.

prošli složitou historií, která je podrobně popsána v kapitole 6 a vytvořili si svéráznou kulturu, která je vymezuje jako specifickou etnografickou skupinu. To, že část Tyrolska patří Rakousku a část Itálii je důsledkem politických opatření a v důsledku procesu sjednocování Evropy ztrácí na významu.

Německé menšiny v evropských zemích

V řadě evropských zemí žijí německé menšiny. Jedná se o potomky dřívějších obyvatel, kteří na území žili v dobách, kdy území patřilo pod německou vládu, nebo potomky obyvatel bývalých mnohonárodních států především Rakousko-Habsburské monarchie. Mnoho etnických Němců je ve Spojených státech, Rusku, Kanadě, Austrálii a Jižní Americe. Mnoho z nich již nehovoří německy jako svým mateřským jazykem. Často jsou tito lidé, kteří sami, či jejich předkové emigrovali či vycestovali z Německa nebo některého jiného německojazyčného území v Evropě. Německého původu je také většina obyvatel dnes francouzského Alsaska, německy hovořící obyvatelé Švýcarska a Jižního Tyrolska. Německá menšina dále žije především na jihu Dánska a v Horním Slezsku.²²

V současné době má Evropská unie ve svých dokumentech zakotvenu mezinárodně-právní ochranu národnostních menšin. V praxi však záleží na rozhodnutí jednotlivých států, jak dalece jsou ochotny akceptovat zásahy do sféry své mezinárodně právní suverenity.

Nejsnadnější situace je tam, kde národnostní menšina je etnickou většinou a že zvláštní historické okolnosti svědčí pro autonomii. V případě německých menšin se jedná především o oblasti na území bývalé rakousko-uherské monarchie, které získaly vítězné mocnosti po první světové válce.

Za druhé světové války byla Itálie spojencem nacistického Německa stejně jako Rakousko. Ze strany vítězných mocností bylo snahou nedopustit poválečné sjednocení Německa a bylo rozhodnuto, že provincie zůstane částí Itálie za podmínky, že jí bude dána

---

²² WOLF, Stefen. *German Minorities in Europe: Ethnic Identity and Cultural Belonging*. 2001. ISBN 978-1-57181-504-0.

vysoká míra autonomie. V roce 1946 byla sjednána dohoda mezi Itálií a Rakouskem, uznávající právo německé menšiny. Byla vytvořena autonomní oblast Trentino-Alto Adige, složená z autonomních provincií Trentino a Bolzano (Jižní Tyrolsko). Německy mluvící obyvatelé převažují v Jižním Tyrolsku.

4. Italská provincie Jižní Tyrolsko

V hlavním městě Jižního Tyrolska, Bolzanu, můžete sledovat zajímavý obraz. Na jedné straně řeky se nachází staré město, které vypadá velmi tyrolsky. Procházíte se úzkými gotickými uličkami s arkády a na náměstích jsou sochy germánských osobností, např. Walther von der Vogelweide, německý básník a skladatel 12. století. Ale stačí přejít řeku a dostanete se do úplně jiné části města naplněné monumentálními stavbami postavenými italskými fašisty. Například je tu Monument Svobody, masivní vítězný oblouk, který se nachází na Vítězném náměstí v Bolzanu, postavený italským diktátorem Benitem Mussolinim a také reliéf Mussoliniho na fasádě centrály bývalé fašistické strany (nyní daňový úřad), který líčí Duceho na koni s jeho pažemi vysoko zvednutými ve fašistickém pozdravu.

Pro pochopení dnešní situace se musíme obrátit k historii tohoto území, která bude prozkoumaná dále od starodávných dob až k současnosti. Jak bylo zmíněno dřív, společná historie je jedním ze základních znaků etnické skupiny a v našem případě může odhalit, co způsobilo změnu ve vnímání své vlastní identity obyvateli tohoto území.

4.1. Osídlení území dnešního Jižního Tyrolska v historii

Po staletí bylo území Tyrolska římskou provincií a teprve kolem roku 300 dochází k vpádům germánských kmenů, ale v Jižním Tyrolsku i po zániku Římské říše v roce 476 převládalo původní provincionální obyvatelstvo „Románi“. Jednalo se o romanizované potomky původního keltského či ilyrského obyvatelstva, kteří byli promíseni jak s římskými, tak s germánskými přistěhovalci. Na území Jižního Tyrolska byla doložena církevní biskupství v Sabione-Säben a v Tridentu. V roce 570 dnešní Tyrolsko nakrátko ovládli Frankové, ale již v letech 575 - 580 za vévody Garibalda I. se v Jižním Tyrolsku rozšířila bavorská moc. Držení tohoto území Frankové roku 591 legalizovali tím, že Bavoři museli v mírové smlouvě uznat jejich svrchovanost. V době kolem roku 1000 vzrůstá moc jihotyrolských biskupství. Císařové jim propůjčovali hraběcí léna v hlavních tyrolských údolích s tím, aby pečovala o bezpečnost procházejících komunikací. Uznávaným mocenským centrem se na celá staletí stalo biskupství v městě Brixen. Bohatá biskupství v

Brixenu a Tridentu profitovala především ze strategicky výhodné polohy na jižním úpatí alpských průsmyků.²³

4.2. Tyrolsko pod vládou Habsburků

Na počátku 13. století se dostalo Jižní Tyrolsko pod vládu ctižádostivých a mocných Habsburků. Dominujícím jazykem byla sice němčina, ale i ta byla roztržena do mnoha vzájemně těžko srozumitelných dialektů, v zemích se dále mluvilo italsky, maďarsky, francouzsky, nechyběly ani slovanské jazyky. V rámci Rakouska patřilo Tyrolsko k méně osídleným oblastem. V údolích Alp vznikaly malé vesničky a městečka čítající několik desítek či stovek obyvatel, na svazích hor byly roztroušené samoty. Rozhodujícím odvětvím bylo zemědělství, především pastevectví, chov hovězího dobytka a koz. V Jižním Tyrolsku se pěstovalo i víno a ovocné plody. Na území Tyrol se nacházely stříbrné doly. Do Tyrol zasahovaly kulturní vlivy jak italské, tak bavorské a do úředního styku se stále víc prosazovala němčina.²³ V polovině osmdesátých let 15. století se, za vlády hraběte Zikmunda, staly Tyroly významným mocenským centrem.

Německá selská válka v letech 1524–1525 poznamenala dějiny Rakouska. K významnějším střetům došlo v Salzburgu a Štýrsku a zvláště nebezpečný byl vývoj v Tyrolech. Odporu se zúčastnili jak havíři tamních stříbrných dolů, tak sedláci, kteří zde tradičně měli významná společenská a majetková postavení. Tyrolské povstalce vedl vzdělaný Michael Gaismair (1490–1532), který dříve působil jako sekretář brixenského biskupa. Byl autorem projektu „Tyrolského zemského zřízení“, podle kterého by si měli být všichni obyvatelé rovni a zemi by měl spravovat nikoli dědičný kníže, ale volený parlament. Vzhledem k významu tyrolských stříbrných dolů, nebylo povstání potlačeno násilně, ale byla zvolena diplomatická cesta.²⁴

I když projekt nebyl naplněn a jeho autor musel odejít do exilu, přistoupil nový arcikníže Ferdinand na řadu ústupků a musel respektovat některé požadavky povstalců.

---

²³ WEBER, V., HLAVAČKA, M. VOREL, P., POLÍVKA, M., WIHODA, M., MĚŘÍNKÝ, Z., Dějiny Rakouska. Praha: Lidové noviny, 2009, ISBN 978-80-7106-239-4

²⁴ WEBER, V., HLAVAČKA, M. VOREL, P., POLÍVKA, M., WIHODA, M., MĚŘÍNKÝ, Z., Dějiny Rakouska. Praha: Lidové noviny, 2009, ISBN 978-80-7106-239-4

Tyrolští sedláci získali exkluzivní výhody, jimiž se netěšilo venkovské obyvatelstvo dalších rakouských zemí. V roce 1525 římský král Karel postoupil Ferdinandovi vládu v Tyrolech a předních Rakousích dědičně. Na začátku třicetileté války nastoupil roku 1601 jako dědičný panovník Maxmilián. Jednalo se o mimořádně konfesně tolerantního vladaře a Tyroly zůstaly stranou konfliktu. Po smrti Maxmiliána (1618) se stal místodržícím v Tyrolech biskup Leopold Pasovský. Zatímco Evropou zmítala válka, tyrolský dvůr zažíval kulturní rozkvět.²⁵

V době panování posledních Habsburků a Marie Terezie byla zrušena zemská a stavovská autonomie a nahrazena jasnou dominancí císařského dvora.

V Tyrolsku nebylo uplatňováno poddanství v takové míře jako v jiných říšských zemích a existovala zde početná vrstva svobodných rolníků. V Tyrolech bylo rovněž nižší daňové zatížení poddaných, které činilo čtvrtinu hrubého výnosu hospodářství (v dalších zemích 30 – 40 %). Šlechta byla nezdaněna. Nevolnictví v Tyrolsku neexistovalo a v roce 1785 obdrželi rolníci od císaře Josefa II. osobní svobodu. V době napoleonských válek bojovali Tyrolané v hlubokých alpských údolích proti francouzským a bavorským posádkám (1809), ale nakonec byli povstalci obklíčeni a poraženi. Vůdce povstalců Andreas Hofer se skrýval v horách, ale byl zrazen a 20. února 1810, na základě osobního příkazu Napoleona, v mantovské pevnosti zastřelen. Po porážce povstalců bylo Tyrolsko rozděleno mezi Bavorsko a Napoleonem vytvořené italské království. Po pádu Napoleona byla území Rakousku vrácena (1815).²⁵

Tyrolsko bylo odjakživa považováno za jednu z nejkonzervativnějších zemí monarchie. Revoluční rok 1848 Tyrolsko nijak nepoznamenal. Když došlo v osmačtyřicátém k říjnové revoluci, vyzval Zemský sněm „*milý lid Tyrol a Vorarlbergu*“, aby se semkl kolem trůnu a kritizoval vídeňské poměry. Když slabomyslný císař Ferdinand utekl před revolucí do Innsbrucku, považovali to občané za poctu a připravili mu ovace. Osudné se pro Tyrolsko stalo rakousko-uherské spojenectví s Německem a prohraná světová válka.

---

²⁵ WEBER, V., HLAVAČKA, M. VOREL, P., POLÍVKA, M., WIHODA, M., MĚŘÍNKÝ, Z., Dějiny Rakouska. Praha: Lidové noviny, 2009, ISBN 978-80-7106-239-4

4.3. Jižní Tyrolsko v období po I. světové válce a ve II. světové válce

Za války tyrolské vojenské jednotky statečně bojovaly proti Italům a jejich cílem bylo především chránit svoji vlast. Poválečná mírová konference v Saint Germain rozhodla o připojení Jižního Tyrolska k vítězné Itálii. V roce 1922 nastoupil v Itálii do čela vlády vůdce fašistického hnutí Benito Mussolini.

Vášnivý nacionalista Ettore Tolomei (1865–1952) rozpoutal v roce 1923 v Jižním Tyrolsku národnostní teror. Během něhož zašlo násilné poitalšřování dokonce tak daleko, že byla začerňována i německá jména na náhrobcích zdejších hřbitovů. Německy mluvící úředníci byli propouštěni a nahrazováni italskými přistěhovalci. V roce 1925 byl vydán zákaz všech spolků s výjimkou spolků církevních a byly uzavřeny zdejší školy a německy se od té doby učilo výhradně tajně, po stodolách a sklepích.²⁶

Josefa vzpomínala: „*Německé školy a školky byly uzavřeny. Bylo zavedeno povinné studium v italštině. Italští učitelé neuměli ani slovo německy, a my zase italsky. Někteří němečtí učitelé nás dál učili tajně ve sklepích, ale jednou to Italové zjistil a učitele zavřeli. Německy jsem se učila doma od svých rodičů. Ve všech školách, včetně i mojí, za jediné německé slovo studenty mlátili a posílali na policejní stanici.*“ Italianizace vzdělání ovlivnila 30 tisíc německy mluvících studentů.

Roberta říká: „*Pamatuji si, jak mi babička vyprávěla o svém dětství, v období masivní italianizace. Docházelo k tomu, že se povinně měnila německá příjmení na italská. Naše příjmení Bolzner bylo změněno na Bolzoni. Až po druhé světové válce nám ho vrátili zpátky. A nebyli jsme v tom sami. Podobně na tom byli i ostatní obyvatelé, sousedi mé babičky a dědečka s příjmením Fitzek dostali jméno Fizzio.*“ Alois také má co vyprávět k tomuto období: „*V té době mého praděda zavřeli do vězení, protože mluvil německy na veřejnosti. Stalo se to na ulici při rozhovoru s jedním známým, kdy je jeden udavač ihned nahlásil kolemjdoucímu strážníkovi.*“

Ještě nebezpečnější, byla "politika 51 %." Mussolini vypracoval program pro osídlení bývalých rakouských zemí italskými přistěhovalci. Etničtí Němci byly přesunuti ze svého

---

²⁶ DUNN, Seamus a T FRASER (eds.). Europe and ethnicity: the first world war and contemporary ethnic conflict. London: Routledge, c1996. ISBN 04-151-1996-0.

území do střední Itálie a Jižní Tyrolsko, ve kterém německá etnická skupina byla většinou (90 %), se začalo uměle osidlovat přivezenými nezaměstnanými Italy, kteří začali pracovat převážně v místních továrnách v Bolzanu. Pro ně se budovali bytové domy za vládní sociální stipendia. Mladí italští architekti byli pověřeni vybudováním nového italského Bozenu. Vznikla celá čtvrť s moderními bulváry a monumentálními budovami a Památník vítězství, který má připomínat dobytí území. Zemědělský region se poprvé dozvěděl o fenoménu rejderství: výnosné zemědělské podniky byly často převzaty hrozbami a vydíráním italskými přestěhovalci. Byly i případy vraždy majitelů pozemků. Tyto zločiny nikdo nezkoumal.²⁷

Na tom se Mussolini nezastavil: začal stavbu ossuarijů - italských pamětních hřbitovů, které postupně vznikali od 1938 v Brenneru, Reschenu a v údolí Pustertal. Pozůstatky válečníků se exhumovaly po celé Itálii a byly přineseny do Jižního Tyrolska. Oficiálně byl těmto zemřelým připsaný boj za Jižní Tyrolsko, ačkoli většina z vojáků byli zabiti mimo území. Bylo neméně zabitych Rakušanů, Bosňanů či Slovinců, ale pro ně tam nebyl žádný prostor.²⁸

V roce 1939 uzavřeli Hitler a Mussolini osudovou dohodu. Obyvatelé Jižního Tyrolska byli postaveni před krutou volbu, známou také pod názvem „Option“ (volba státní příslušnosti). Mohou se buď vystěhovat do „Říše“, nebo zůstat ve svých domovech, ale natrvalo se smířit se ztrátou své kulturní identity. Velká část se rozhodla pro vystěhování.

Kvůli vypuknutí 2. světové války však masové přestěhování nebylo možné, ve skutečnosti Jižní Tyrolsko opustilo pouze 75 000 původních obyvatel.²⁹

---

²⁷STEININGER, Rolf. South Tyrol A Minority Conflict of the Twentieth Century. USA: transactions publishers, 2009. ISBN 978-0-7658-0800-4

²⁸STEINACHER, Gerald. Fascist Legacies: The Controversy over Mussolini's Monuments in South Tyrol [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1144&context=historyfacpub>

²⁹ STEININGER, Rolf. South Tyrol A Minority Conflict of the Twentieth Century. USA: transactions publishers, 2009. ISBN 978-0-7658-0800-4

Josefa vypráví: „Nám navrhli, že pokud chceme mluvit svým rodným jazykem, můžeme se přestěhovat na území Říše. Tyrolané se rozdělili. Více než 80 % populace se rozhodlo emigrovat. Hitlerovský režim se nám zdál méně strašný než útlak italských orgánů. Mnozí to však nestihli kvůli válce. Tyrolané se stěhovali do Rakouska a Německa. Bylo mi 9 let, moji rodiče se zrovna se mnou vystěhovali jako jedni z prvních do Německa. Byli jsme spíše uprchlíci než imigranti, takže nikdo tam na nás nečekal a nepospíchali dát nám občanství, chtěli za něj 5000 šilinků. Nezůstali jsme tam. V roce 1948 Itálie umožnila každému z těch, kdo opustil země v roce 1939, vrátit se a získat italské občanství. Vrátili jsme se. Nás na začátku považovali za přeběhlíky a dokonce i za zrádce. Nicméně pod vlivem společného boje za svobodu regionu se všechno změnilo.“

Johanna si z vyprávění maminky pamatuje, že se její prababička a praděd přestěhovali v tu dobu do rakouského Tyrolska. Říkala, že tam byla hrozná zima, až 38 stupňů pod nulou, a místní obyvatelé k nim nebyli moc pozitivně naladěni. Vrátili se zpátky po roce 1948.

V průběhu 2. světové války bylo Jižní Tyrolsko obsazeno německými vojsky a vznikla z něj „Operační zóna Alpenvorland“. Příchod německé armády vzbudil u mnoha Jihotyrolanů naději na zlepšení situace. Místní mladí muži však byli naverbováni do wehrmachtu a sloužili během 2. světové války na straně Němců. Přes osm tisíc z nich se už nikdy nevrátilo. Roku 1945 bylo Jižní Tyrolsko obsazeno spojeneckými vojsky. V témže roce byla založena Lidová strana Jižního Tyrolska (SVP- Südtiroler Volkspartei) bojující za práva Jihotyrolanů. Německy mluvící italští občané zůstali převážně na území provincie Bolzano a jejich postavení bylo zakotveno již ve smlouvě De Gasperi – Gruber, uzavřené mezi Itálií a Rakouskem 5. 9. 1946.³⁰

---

³⁰STEININGER, Rolf. South Tyrol A Minority Conflict of the Twentieth Century. USA: transactions publishers, 2009. ISBN 978-0-7658-0800-4

4.4. Jižní Tyrolsko v období po II. světové válce a postavení Jižního Tyrolska v současné Itálii

Režim oslábl a dokonce se vrátilo právo voleb. Italové slíbili německy mluvícímu obyvatelstvu rovnost práv, ale ve skutečnosti šlo o trik – sloučili Jižní Tyrolsko se sousední italskou provincií Trentino. Byl vytvořen region Trentino-Alto Adige, ve kterém se německy mluvící stali menšinou a prakticky byli zbaveni moci.

Italianizace už nebyla násilná, jako za fašistů, ale pokračovala v mírnější podobě. Při srovnání s rokem 1910, kdy německy hovořilo více než 90 % obyvatel regionu, v roce 1960 se jejich počet snížil na 60 %. Italsky už mluvilo 35 %. Kolem 5 % obyvatel Jižního Tyrolska vždy mluvilo ladinsky.³¹

V prvních poválečných letech autonomie Jižního Tyrolska, respektující práva německé menšiny, a která byla právně zakotvená v 1946 roce, v praxi příliš nefungovala a veřejná správa byla téměř stoprocentně zajišťována Italy. To vedlo k silné nespokojenosti Jihotyrolanů, která vyústila v demonstrace vedené Výborem pro osvobození Jižního Tyrolska (BAS). BAS zahájila ozbrojený boj s italskou okupací v roce 1956. Během následujícího čtvrtstoletí výbor provedl 357 útoků a bombardování, což přivedlo k smrti 21 lidí a 57 lidí bylo zraněno. Lidé umírali navzdory tomu, že členové BAS byli poměrně humánní a snažili se, aby výbuchy byly co nejméně krvavé. Útoky byly namířeny především proti veřejným stavbám (sloupům vedení elektrického proudu, kasárnám, železničním tratím a památkám souvisejícím s italským fašistickým obdobím). V červnu 1961 se odehrála takzvaná "ohnivá noc", kdy povstalci vyhodili do povětří 37 sloupů elektrického vedení, čímž odpojili od elektrického proudu průmyslový sever Itálie.³²

Začala probíhat odvetná opatření. 94 aktivistů BAS bylo odsouzeno během následujícího roku. Souběžně s tím rostlo napětí mezi Itálií a Rakouskem. Italská vláda se domnívala, že násilí bylo vyvolané vnější stranou a začala obviňovat Rakousko v tom, že

---

³¹ALCOCK, Antony. THE SOUTH TYROL AUTONOMY: A Short Introduction [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.buergernetz.bz.it/en/downloads/South-Tyrol-Autonomy.pdf>

³²A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. *Italy at the Beginning of the 21st Century*. Moscow, IMEMO, 2015. – 152 p. ISBN 978-5-9535-0428-7

podporuje teroristy a záměrně zavírá oči na dodávky zbraní a střeliva ze svého území do Jižního Tyrolska.

Zatímco radikální BAS pořádal výbuchy, mírnější Lidová strana Jižního Tyrolska (Südtiroler Volkspartei), prohlásila za svoji podmínku oddělení od Trentina a vytvoření vlastní autonomie s německy mluvící většinou.

V roce 1961, v době nejvyšší konfrontace, Rakousko představilo otázku Jižního Tyrolska v diskusi Valného shromáždění OSN. Nicméně OSN oběma zemím doporučilo, aby si našli řešení sami. Zvláštní komise vypracovala balíček dokumentů o autonomii, který byl podepsán Rakouskem a Itálií.³³

Německy mluvící obyvatelé Jižního Tyrolska se opět stali majoritou v regionu a italská vláda se postupně začala dělit o moc s orgány regionu. Jižní Tyrolsko získalo možnost samostatně regulovat dopravu, vládní služby a sociální sféru. Obyvatelé znovu získali právo učit se ve školách v němčině a ladinštině a orgány veřejné správy začaly pracovat ve dvou a někdy ve třech jazycích.³⁴

V roce 1971 byl problém předložen Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu, který rozhodl, že provincie dostane větší autonomii v rámci Itálie, a že Rakousko nebude zasahovat do jejích vnitřních záležitostí. Jihotyrolská zemská vláda získala četné kompetence v oblasti dopravy, veřejných staveb, sociálního systému, zdravotnictví, veřejné bezpečnosti, obchodu nebo stavby komunikací a také rozsáhlé zákonodárné oprávnění pro Jihotyrolský zemský sněm. Byl zde zaveden proporční systém ve veřejné správě. Ale co je nejdůležitější - bylo rozhodnuto, že 90 % z vybraných daní zůstane v tomto regionu. Tato nová dohoda přinesla uspokojení a zmírnění napětí. Spor byl oficiálně ukončen dohodou o autonomii z roku 1992.³⁵

---

³³A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. *Italy at the Beginning of the 21st Century*. Moscow, IMEMO, 2015. – 152 p. ISBN 978-5-9535-0428-7

³⁴ALCOCK, Antony. THE SOUTH TYROL AUTONOMY: A Short Introduction [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.buergernetz.bz.it/en/downloads/South-Tyrol-Autonomy.pdf>

³⁵ALCOCK, Antony. THE SOUTH TYROL AUTONOMY: A Short Introduction [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.buergernetz.bz.it/en/downloads/South-Tyrol-Autonomy.pdf>

Přerozdělování daní neuvěřitelně oživilo hospodářský rozvoj a přeměnilo Jižní Tyrolsko v nejbohatší provincii v Itálii. Provincie dospěla k výjimečným ekonomickým ukazatelům v rámci nejenom Itálie, ale i celé Evropy (viz kapitola 6.8)

Nicméně, Jižní Tyrolsko nebylo vždy tak bohaté. Zde je to, co říká bývalý předseda provincie Luis Durnwalder: „Mladí lidé, kteří vyrůstali v autonomii, to všechno berou za samozřejmost, ale v roce 1960 jsme žili jako v Ugandě. V mé rodině bylo 11 dětí a 7 krav, a žádné možnosti získat vzdělání.“³⁶

V průběhu let se kompetence německých obyvatel provincie zvyšovaly za účelem lepší ochrany jejich zájmů, kultury a jazyka a rozšíření funkcí provincie Bolzano (reforma 1971). Provinční úřady mají více pravomocí než úřady regionální, přičemž jsou závislé na regionálních rozhodnutích pouze v případě organizace určitých institucí místní samosprávy. Provincie má vlastní vládu, která se volí na dobu 4 let. Provinční radové jsou současně členy regionální legislativní rady, prezidenti jsou naopak odlišní a oddělení.³⁷

Na základě zvláštních předpisů musí členství v provinční výkonné radě a předsednictví provinční legislativní rady v provincii Bolzano zaručit přítomnost zástupců italských a německých jazykových skupin na základě proporcionality podle velikosti těchto skupin v provinčním shromáždění; speciální předpisy stanoví jejich rotaci v hlavních pozicích obou orgánů. Podobná opatření byla rovněž přijata pro menšinové orgány místní samosprávy v provincii Bolzano, jež zohledňují rovněž přítomnost skupiny mluvící ladinsky. Správní úřady a úřady státní správy v provincii Bolzano musejí mít německy a italsky mluvící zaměstnance v poměru k velikosti příslušné jazykové skupiny, která je zjištěna na základě osobních prohlášení obsažených v posledním sčítání lidu. I

---

³⁶Luis Durnwalder "Ich bin ein Meister im Improvisieren". Wiener Zeitung [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.wienerzeitung.at/>

³⁷WOEKL, Jens a Francesco PALERMO. Tolerance through law: South Tyrol's Special Statute within the Italian Constitution [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: http://www.academia.edu/8615306/South_Tyrols_Special_Statute_within_the_Italian_Constitution

když provincie nemá soudní pravomoc, musejí být soudci vybíráni z řad členů jazykových skupin a to opět podle jejich velikosti.³⁸

Legislativní i správní funkce musejí být vykonávány výhradně ve vztahu k území regionu či provincie a pouze ve vztahu k záležitostem přiděleným regionu nebo provincii ústavními zákony, na kterých je založena jejich autonomie. Po reformě v roce 1971 byly kompetence provincií značně posíleny. Oblasti svěřené do kompetence provincií zahrnují mimo jiné ochranu historického a kulturního dědictví, místních kulturních institucí, řemesel, místních obchodních výstav a trhů, městské plánování, civilní obranu, doly, lov a rybářství, přírodní parky a ochranu životního prostředí, budování cest a veřejné práce v místním zájmu, místní hromadnou dopravu, turismus, zemědělství, veřejnou pomoc, zdravotnické a nemocniční služby, veřejnou pomoc školákům, školení pracovníků a rozvoj obchodu a průmyslových činností. Cílem opatření na ochranu německy mluvících obyvatel je nejen ochrana jejich kulturního dědictví, ale i účast a kontrola hlavních aspektů sociálního a hospodářského života.³⁹

Vzhledem k tomu, že italsky mluvící skupina je v provincii Bolzano menšinou a další menšinou jsou Ladinci, existují opatření na jejich ochranu na místní úrovni. Všem je zaručeno vzdělávání v mateřském jazyce, existují školy jak pro německy, tak pro italsky mluvící žáky a studenty. Pro skupinu Ladinců a jejich jazyk, v teritoriích, ve kterých je ladinská skupina usazena, rovněž platí předpisy upravující zastoupení jazykových skupin v orgánech provincie Bolzano a v menšinových institucích územní samosprávy a dále předpisy upravující otázky týkající se zaměstnanců státních úřadů a vyučujícího personálu ve školách a v základních školách. Legislativní a správní autonomie provincie a regionu je podpořena ústavně zaručenými finančními zdroji, které pocházejí jednak z požívání státních fiskálních příjmů a jednak z příjmů místních daní zcela vyhrazených provinciím nebo přímo vybraných regionem. Přes poměrně rozsáhlou autonomii se v posledních letech

---

³⁸WOEKL, Jens a Francesco PALERMO. Tolerance through law: South Tyrol's Special Statute within the Italian Constitution [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: http://www.academia.edu/8615306/South_Tyrols_Special_Statute_within_the_Italian_Constitution

³⁹Pförschl, Eva: Tolerance Established by Law: the Autonomy of South Tyrol in Italy. Dostupné z: http://www.mcrg.ac.in/EURAC_RP2.pdf

ozývají hlasy požadující autonomii plnou. Aktivní v tomto směru je zejména Jihotyrolská lidová strana, která prosazuje zejména tyto požadavky:

- Jižní Tyrolsko bude samostatně rozhodovat o výši přímých daní a bude je samo vybírat;
- Jižní Tyrolsko bude plně odpovídat za vlastní vnitřní bezpečnost a zřídí vlastní zemskou policii;
- Jižní Tyrolsko získá další kompetence v oblasti zákonodárství;
- Italská vláda projedná s Jižním Tyrolskem výši příspěvku provincie na záležitosti v kompetenci celé Itálie, tj. na obranu, zahraniční politiku a soudnictví.⁴⁰

V průběhu dějin lze sledovat, že obyvatelé Tyrolska se po staletí těšili výsadám, které je odlišovaly od jiných národů. Největší ponížení zažili po první světové válce, když byli bez ohledu na to, že se cítili Němci (jako v té době všichni německy mluvící obyvatelé Rakousko-Uherska), administrativně přičleněni k Itálii a následně násilně poitalšťováni. Tragédii završila jejich účast v nacistické armádě, kterou řada Tyroláků zaplatila životem. Zajištění jejich rovnoprávného postavení v poválečné Itálii byla obtížná a dlouhodobá záležitost. Přestože italská ústava zakazuje každou diskriminaci a zájmy menšin jsou efektivně zprostředkovány demokratickým procesem, nejsou Tyroláci s podobou současné autonomie spokojeni a hledají cesty, jak ji dále prohloubit. Otázka je, nakolik jsou jejich zájmy oprávněné a nakolik se v nich skrývá romantická představa o exkluzivním postavení Tyrolska, datující od středověku.

Obecně však lze říci, že „liberální demokracie poskytuje menšinám dostatek prostoru, aby prosadily své zájmy, což plně platí pro jihotyrolské Němce, Italy i Ladince.

---

⁴⁰CAMPANI, GIOVANNA. *Minorities Formation in Italy*. Dostupné z: <http://www.theslovenian.com/articles/campani.pdf>

5. Kultura a ekonomika Jižního Tyrolska s ohledem na vztahy etnických skupin Němců, Italů a Ladinců

5.1. Provincie Bolzano

Jižní Tyrolsko (Alto Adige/Südtirol) je provincií autonomní oblasti Trentino-Alto Adige/Südtirol s hlavním městem Trento. Leží na severu Itálie a sousedí se Švýcarskem a Rakouskem, ke kterému má mnoho historických pojítek. Od roku 2012 funguje v rámci EGTC (European Grouping of Territorial Co-Operation) Euroregion Tyrolsko, Jižní Tyrolsko a Trentino (Tirol-Südtirol-Trentino). EGTC zajišťuje institucionální rámce pro spolupráci mezi těmito regiony historického území Tyrol.

Obrázek 1. Mapa Tyrol – Südtirol –Trentino.

Zdroj: Karte für Südtirol und Tirol [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.suedtirol-tirol.com/media/karte-von-tirol-suedtirol-trentino,76824589.jpg>

Na území provincie Alto Adige se nachází 116 sídel, ve kterých žije 507 675 obyvatel. Hlavní město je Bolzano (Bozen) s 103 135 obyvateli, další města Sterzing, Bruneck, Brixen, Schlanders, Meran. Pouze v hlavním městě převažuje italsky mluvící obyvatelstvo.

Graf 1. Přehled počtu obyvatel podle velikosti komunity v provincii Bolzano.

Zdroj: *Demografisches Handbuch für Südtirol 2014*⁴¹

Křivka uvádí počet obcí. Sloupce vyjadřují celkový počet obyvatel v obcích. Pod sloupci je uveden rozsah počtu obyvatel obcí.

Například druhý sloupec vyjadřuje, že v Jižním Tyrolsku je 31 obcí s celkovým počtem obyvatel 47885, přičemž v každé obci žije od 1000 do 2000 obyvatel. Takovýto počet obyvatel na obci je běžný v odlehlejších oblastech Jižního Tyrolska, kde je zároveň i ve větší míře zachovávána původní kultura. Nicméně i ve městech s větším počtem obyvatel jsou tradice zachovány, například ve městě Sarentino a Merano, kde byl proveden výzkum.

⁴¹ *Demografisches Handbuch für Südtirol* [online]. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.provinz.bz.it/astat/it/popolazione/struttura-demografica.asp>

5.2. Obyvatelstvo Jižního Tyrolska

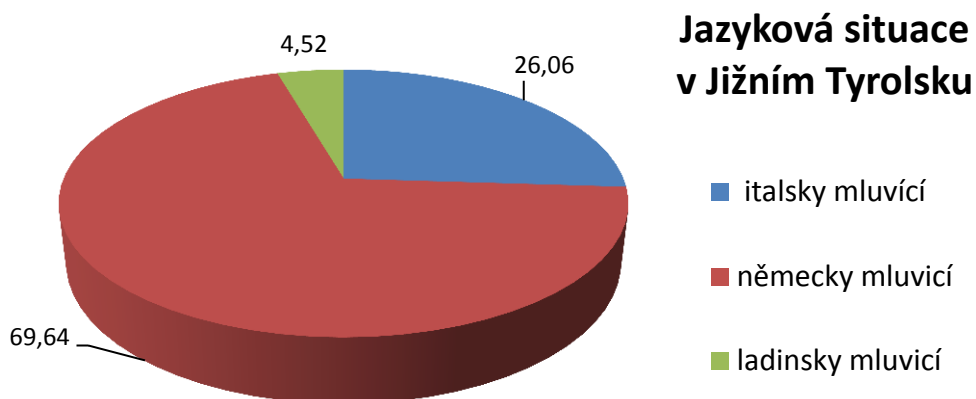
Nejběžnějším pozdravem v Jižním Tyrolsku je Grüßgott (Dobrý den) a Aufwiedersehen (Nashledanou), a v místním dialektu se používat Griaßti, Pfiati, Servus. Často je možné slyšet, jak se místní obyvatelé zdraví slovem "Hoila".

Většina obyvatel hovoří německy (69,15 %) menší část italsky (26,48 %) a ladinsky (4,37 %).⁴² Dopravní značky a úřední nápisy jsou uváděny jak v němčině, tak v italštině. Podle pozorování v rámci návštěvy převažují keltské a germánské typy a to jak mezi německy mluvícími, tak mezi italsky mluvícími obyvateli. V úřadech, restauracích a dalších veřejných institucích se i s občany jejichž mateřským jazykem je italština, běžně dohovíme německy. V určitém zjednodušení lze říci, že nejstarší historické kořeny mají Ladinci, po nich Němci a nejmladšími obyvateli jsou Italové, kteří sem většinu přišli jako migranti v dvacátých letech 20. století a později. Pro největší počet obyvatel je rodným jazykem němčina. Dialektem je bavorská němčina, ve které se vyskytují i některá slova italského původu. Tomuto dialektu je občas těžké porozumět i pro Němce. Ve školách se ovšem vyučuje ve spisovné němčině a profesori dialektem téměř nemluví. Ladinsky hovoří méně než 5 % obyvatelstva (cca 30 000) a zachoval se od období římské říše jako novolatinské nářečí. Ladinsky mluvící obyvatelstvo se soustředí v obcích Val Gardena (lad. Gherdëina, něm.Grödnertal) a ve Val Badia(lad. Le Gran Ega, něm. Gadertal). Při návštěvě bylo zaznamenáno, že v italštině, kterou se mluví na území Jižního Tyrolska, se používají některá německá slova. Dotazem bylo zjištěno, že existuje speciální Bolzano-slovník s takovými výrazy, který Italové považují za velmi vtipnou záležitost.

Většina mladých a dospělých obyvatel mluví oběma jazyky, německy a italsky. Jenom v malých osamocených horských vesnicích a hlavně poblíž rakouských hranic, většinou lidé starší a občas střední generace mluví pouze německy a skoro nemají žádný vztah s italskou kulturou a tradicemi. Mezi respondenty bylo hodně takových, kteří mají jednoho rodiče italského původu a dalšího německého. Proto se považují za bilingvní a uznávají si za svůj mateřský jazyk oba jazyky.

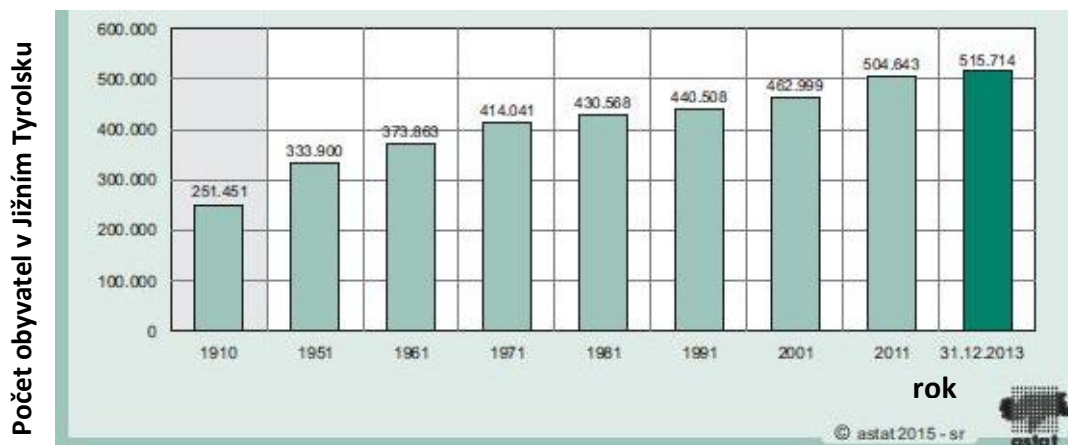
⁴² *Astatinfo. Sčítání lidu 2011 - Stanovení konzistence tří jazykových skupin autonomní provincie Bolzano-Alto Adige* [online]. 2012 (38) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z:

Graf 2. Německy, italsky a ladinsky hovořící obyvatelstvo provincie Bolzano.

Zdroj: Stanovení konzistence tří jazykových skupin autonomní provincie Bolzano-Alto Adige⁴³

V období po druhé světové válce došlo k výraznému nárůstu počtu obyvatelstva, který se v porovnání se stavem v roce 1910 téměř zdvojnásobil. (viz graf 3). Zároveň se snížil počet pracovníků v zemědělství (dnes v něm pracuje cca 8 % obyvatel) a narostl počet pracovníků v průmyslu a především ve službách (cca 2/3 všech výdělečně činných občanů), což souvisí s rozvojem cestovního ruchu.⁴⁴

Graf 3. Populační vývoj v Jižním Tyrolsku 1910–2013.

Zdroj: Demografisches Handbuch für Südtirol⁴²

⁴³ Astatinfo. Sčítání lidu 2011 - Stanovení konzistence tří jazykových skupin autonomní provincie Bolzano-Alto Adige [online]. 2012 (38) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z:

http://www.provincia.bz.it/astat/it/popolazione/458.asp?News_action=4&News_article_id=396331

⁴⁴ ASTAT: Demografisches Handbuch für Südtirol 2014 [online]. [cit. 2015-03-12] Dostupné z:

http://www.provincia.bz.it/default_lang.htm

⁴⁵ Demografisches Handbuch für Südtirol [online]. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z:

<http://www.provinz.bz.it/astat/it/popolazione/struttura-demografica.asp>

5.3. Přírodní podmínky

Jižní Tyrolsko je alpská země, která se vyznačuje mimořádně členitou krajinou. Na relativně malém území se zde v bezprostředním sousedství nacházejí zcela různorodé krajinné útvary - nížiny s rozlehlými ovocnými sady (např. Etschtal), terasovité středohoří s horskými vesničkami a lesy, strmá údolní úbočí s romantickými samotami i neosídlené oblasti věčného ledu a sněhu v Dolomitech a kolem 4 000 metrů vysokého Ortleru . Krajinné členitosti odpovídá i rozmanitost klimatická a z ní vycházející rozmanitost vegetační. Na jihu Jižního Tyrolska kolem řeky Adiže (Etsch) se nachází proslulá vinařská a ovocnářská oblast (proslulé vinařské vesnice Terlan, Kartern, Tramin). Selské statky roztroušené po alpských stráních nejen produkují bioprodukty, ale často se zabývají také agroturistikou. V Jižním Tyrolsku v posledních desetiletích přibylo silnic, lanovek, lyžařských areálů, hotelů a vůbec všeho, co souvisí s cestovním ruchem a turistikou. V poslední době se začínají objevovat hlasy, že je nutno stanovit únosné meze dalšího rozvoje turismu a účinněji chránit alpskou přírodu.

5.4. Památky Jižního Tyrolska

V Jižním Tyrolsku se nachází 350 hradů a zámků, několik desítek biskupských a aristokratických rezidencí, četné zříceniny, kostely a kapličky. Jmenovat lze např. Churburg ve Vinschagau, zámky Runkelstein (středověký cyklus světských fresek) a Maretsch v Bolzanu, Trostburg v Eisacktalu a hrad Taufers v Ahrtalu. Doby, kdy tudy procházely kupecké karavany, připomínají četné zříceniny středověkých hradů na strategicky významných místech.⁴⁶ V Jižním Tyrolsku zanechaly svoje stopy všechny slohové etapy Evropy. Románské období připomíná kolegiální kostel v Innichenu a fresky v klášteře Marienberg. Z gotického období se dochovaly šlechtické hrady a zámky, středověká jádra měst Sterzing, Brixen, Klausen, Bozen, Bruneck, Glurns, Meran. Baroko, zejména v podobě kostelů, ovlivňuje do dnešních dob urbanistickou podobu krajiny podobně jako v Čechách. V Bolzanu se nachází Merkantilmuzeum, Muzeum moderního

---

⁴⁶ Castles of South Tyrol. *Sudtirol* [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.suedtirol.info/en/Destinations--fThings-To-Do/Culture--Sights/Castles--Manors.html>

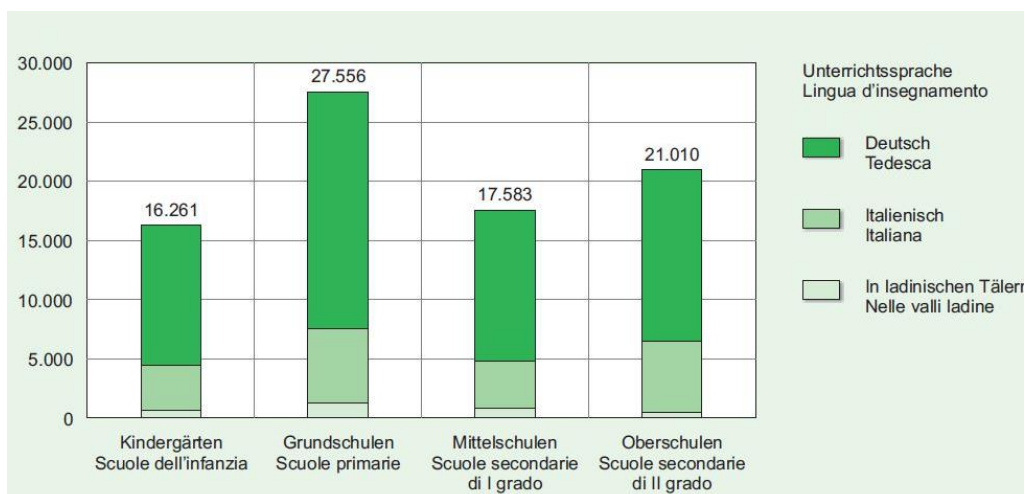
umění, Přírodopisné muzeum Jižního Tyrolska, Městské muzeum, jakož i Jihotyrolské archeologické muzeum, vystavující mimo jiné proslulého „Ötziho“ (ledovcovou mumii 5300 let starou). V Brixenu v prostorách pozdně barokní monumentální biskupské rezidence Hofburg Diecézní muzeum uchovává jednu z největších sbírek religiózního umění v alpské oblasti. V „Herrengarden“ (panské zahradě) lze vidět více než 10 000 figurek a výjevů z tradičních betlémů od baroka po současnost.⁴⁷ Těžbu stříbra a železných rud připomíná hornické muzeum v Ratschings, historie včelařství jez dokumentována v Muzeu včelařství na starém statku (více než 600 let) ve Wolfsgruben, čímž se výčet zdaleka nevyčerpává. Ze strany jihotyrolské vlády je péči o památky včetně muzejnictví věnována pozornost vsutku mimořádná.

5.5. Školství

Podle statutu autonomní oblasti má každé dítě právo na předškolní a základní vzdělání v mateřském jazyce. Obecně platí, že jsou oddělené školy pro německy mluvící a italsky mluvící obyvatele Jižního Tyrolska a bilingvní (dvojjazyčné) (německo-ladinské, nebo italsko-ladinské) školy pro Ladince. Rodiče mají svobodnou volbu v případě výběru školy, a pokud jejich dítě dosáhne odpovídajících znalostí, mohou zvolit i školu vyučující v jiném než v jejich rodném jazyce. Zároveň platí, že v německých školách se od druhé třídy vyučuje italština. Od první třídy studují žáci všech škol další cizí jazyk (volitelný). Na středních školách se vyučuje německy nebo italsky. Ladinština je volitelný jazyk stejně jako další cizí jazyk, kterým je většinou angličtina. Řada příslušníků mladé generace se bez problému domluví německy, italsky a anglicky.

---

⁴⁷ Museums of South Tyrol [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.museums-southtyrol.it/en/museums.asp>

Graf 4. Žáci základních, středních, vysokých a mateřských škol podle vyučovacího jazyka ve školním roce 2012–2013.

Zdroj: *Demografisches Handbuch für Südtirol*⁴⁸

První sloupec grafu znázorňuje počet žáků u mateřských škol, druhý u základních škol, třetí sloupec u středních škol a čtvrtý u vysokých škol. Tmavě zelená barva znázorňuje počet žáků mluvících německy, světle zelená italsky a zeleno-šedá (nejsvětlejší odstín v grafu) znázorňuje Ladince.

Jedinou vysokou školou v Jižním Tyrolsku je Free University of Bozen-Bolzano, která vyučuje v italštině, němčině a angličtině. Na Pedagogické fakultě (pobočka university) v Brixenu se konají ladinské kurzy. Dále pod univerzitu spadá Škola ekonomie v Brunecku, (Fakulta počítačových věd) a Bolzanu (Fakulta vědy a technologie a Fakulta designu). Při návštěvě university v Bolzano jsem prakticky nezaznamenala rozdíly mezi jednotlivými etnickými skupinami a dle informací studentů tam všeobecně panuje multikulturní atmosféra.

5.6. Jihotyrolská média

V jižním Tyrolsku sídlí pobočka televizní a radiové stanice RAI, která vysílá programy ve všech třech jazycích, tj. v němčině, v italštině a v jazyku ladino. V němčině lze sledovat rakouské televizní stanice (ORF 1, ORF2,) švýcarské stanice (SF1, SF2), německé stanice (Das Erste, KI.KA a ZDF). K dispozici jsou i soukromé televizní stanice,

⁴⁸ *Demografisches Handbuch für Südtirol* [online]. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.provinz.bz.it/astat/it/popolazione/struttura-demografica.asp>

např. SDF, Tv-3 Sender, Meran. Podobná situace je u rádií. V oblasti tisku výrazně převažuje německý tisk. Nejrozšířenější a nejpopulárnější jsou německé noviny „Dolomity“. Mezi německé týdeníky patří například FF- Südtiroler Wochenmagazin, ekonomický Südtiroler Wirtschaftszeitung a Katholisches Sonntagsblatt. V italštině vycházejí noviny Alto Adige (vydavatelství L'Espresso Repubblica) a v ladinštině týdeník Usc di Ladins.

Většina respondentů, kteří mají oba rodiče Němce, preferuje televizní pořady v němčině, a hlavně lidé starší generace, kteří italsky zas tak dobře nemluví. Ti, co mají rodiče různého původu, se na italské pořady dívají jen občas, spíš výjimečně.

5.7. Kultura

5.7.1 Tradice a folklor

Jižní Tyroláci (zejména starší generace) jsou hrdí na svoji kulturu a tradice a využívají všech příležitostí, jak ji prezentovat. Německá (podobně ladinská) etnická skupina má velký počet kulturních spolků a organizací, pěveckých sborů, amatérských divadel, skupin lidového tance a hudby, především dechové. Každá obec má svoji vlastní podobu tyrolského kroje a na vesnicích se dodnes lze setkat s tím, že si Tyrolanky oblékají kroj k návštěvě kostela. Zároveň je kroj také používán jako reklamní nástroj pro oživení turistického ruchu. Pro jihotyrolské dechovky je typické, že vystupují vždy v krojích. Na jihotyrolských trzích najdeme tradiční lidové výrobky ze dřeva, skla, vosku, keramiky i látek. Proslulé mezi výrobky ze dřeva jsou vyřezávané dýmky a dřevěné hračky. Poslední vyšivačky udržují tradici vyšívání husími brky. Od 19. století jsou i mimo hranice Jižního Tyrolska známy grödenské řezbářské práce. Krucifixy, Madony, andělíčky, betlémské figurky a dřevěné hračky jsou dnes vyváženy do celého světa.

Výzdoba jihotyrolských krojů se odlišovala podle jednotlivých vesnic, ale základ krojů vždy tvoří u žen dirndl (šaty, blůza, zástěra), u mužů kožené kalhoty, kazajka a bílé podkolenky, klobouk. Kroje jsou dodnes většinou šity ručně a z kvalitních materiálů (kůže, lněné plátno, vlněné sukno). Kroj poskytuje nejen informaci o tom, z jaké vesnice je jeho nositel, ale třeba i informaci o jeho rodinném stavu. Například v údolí Sarentino (Sarnthein) platí, že muži s červeným páskem na klobouku jsou svobodní a se zeleným

páskem ženatí. V současnosti se prosazuje módní tendence nosit moderní oblečení s prvky tradičních krojů. Raritou je výroba kožených pásků vyšíváných pavími pery. Na celém světě se tímto řemeslem zabývá jen 6 lidí a na zvládnutí techniky výroby je potřeba přes 5 let. Výroba jednoho pásku trvá několik týdnů, čemuž odpovídá konečná kvalita a cena.

Obrázek 2. Nedělní slavnost ve městě Sarentino, Sarentino, 2012

V Jižním Tyrolsku působí 211 hudebních souborů, věnujících se hudbě církevní, vážné a populární. V oblasti populární hudby se proslavily jihotyrolské dechovky.⁴⁹ Například městečko Appiano se 13 000 obyvateli má 4 dechové kapely. Některé místní kapely dosahují téměř profesionální úrovně a zpravidla jsou vedeny špičkovými muzikanty. Jejich repertoár zahrnuje hudbu od valčíků a pochodových písní po moderní skladby. Na radě vesnic se od jara do podzimu konají na náměstích nedělní koncerty místní hudby. Jižní Tyrolsko má dvě neoficiální hymny. Jedna je tyrolská hymna, která je oficiálně uznaná v rakouském Tyrolsku, a druhá je populární song, známý jako „Bozner Bergsteigerlied“ nebo „Südtirollied“, který začíná slovy „Wohl ist die Welt so Gross und Weit ...“ (Jistě je svět tak velký a široký...). Dalšími neopominutelnými nositeli tradic jsou taneční soubory.

---

⁴⁹ Musikkapellen in Tracht. Sudtirol [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.suedtirol.info>

K Jižnímu Tyrolsku neoddělitelně patří velké množství slavností inspirovaných jak pohanskými, tak křesťanskými zvyky a dnes je tato záliba Tyroláků ve slavení intenzivně využívána v rámci cestovního ruchu. Jednou za dva roky se vždy v únoru koná v Traminu **Egetmannův průvod**, který je oslavou konce zimy a příslibem dobré úrody. Kořeny této tradice sahají do středověku. Viděla jsem nejstarší dochovanou fotografii této akce z roku 1907. Průvodu se mohou zúčastnit pouze muži. Alegorický svatební průvod doprovází řada masek, představující nejrůznější postavy (čarodějnice, strašidla, cikány, rybáře, divochy atd.) Průvod je velmi veselý a přihlížejícím se může stát, že budou posypáni moukou, či začerněni sazemi.

Obrázek 3. Egetmannův průvod, Tramin

Zdroj: <http://www.egetmann.com>

Raritou je slavnost špeku **Speckfest** konaná každoročně v polovině května v Bolzanu. Je spojena se šplháním na májky a s folklorními vystoupeními. Koncem srpna se konají oslavy návratu dobytka z vysokohorských letních pastvišť do údolí Almbtrieb. Stádo vede bohatě ozdobený býk, lidé se obléknou do tradičních krojů a vítají dobytek dechovou hudbou a tanečními vystoupeními. Největší takováto akce se koná začátkem října v obci Meransen, severně od Brixenu. První zářijovou nedělí se v Sarntheimu koná Sarnské posvícení, jedna z největších lidových veselí v Jižním Tyrolsku.

K nejznámějším lidovým zvykům patří podzimní ochutnávky vín **Töerggelen**. Jedná se o ochutnávky mladých vín přímo tam, kde vznikly, buď přímo u vinaře, nebo ve starobylých vinných sklípčích podél cest. Tradice vznikla v 15. století v údolí Eisack (Valle d' Isarco), který je nejúrodnější vinařskou oblastí v regionu. Výraz Töerggelen pochází od slova Torggl, což byl název starého dřevěného lisu na vinný mošt. K vínu se podávají další dobroty: špek, uzené klobásy se zelím, pečené brambory a kaštiny,

rustikální chléb a domácí sýry. Dnes se Töerggelen slaví i ve městech, kde je zpravidla spojen s farmářskými trhy a s vystoupeními hudebních a tanečních folklorních souborů.

Na podzim se konají nejrůznější **festivaly a veletrhy**, jejichž účelem je předvést produkty bohatého místního zemědělství. Předvádějí se koně, ovce, dobytek, drůbež, jablka, kaštiny či dýně. Jižní Tyrolsko má i vlastní koňské plemeno – haflinga, malého koníka se světlou hřívou a medovou srstí, vyšlechtěného koncem 19. století. Haflingové nechybí na žádné lidové slavnosti.

5.7.2 Profesionální kultura a celoživotní vzdělávání

Samozřejmě, že kromě lidových souborů působí v Jižním Tyrolsku i profesionální hudební tělesa a divadelní soubory. V Bolzanu se nachází Státní hudební konzervatoř a působí zde Haydnův orchestr. Městské divadlo (na Verdiho náměstí) je rozděleno na německý a italský soubor. V jihotyrolské oblasti působí i sklepní divadla (Dekadenz v Brixenu, Theter in der Altstadt v Merynu, Staadteter v Brunecku a „Carambolage v Bolzanu). Každoročně v červenci a srpnu se konají Toblacher Musikwochen na paměť rakouského hudebního skladatele Gustava Mahlera. Během léta probíhá rovněž baletní festival Bozner musiksommer. Událostí ledna je mezinárodní soutěž ve stavění sněhových soch v Inninchenu, St.Vigilu a Wolkensteinu. Národní statistický institut ASTAT v roce 2013 evidoval 92 organizací, které nabízely další mimoškolní vzdělávání. Bylo uspořádáno 16 475 vzdělávacích akcí, kterých se zúčastnilo 274 611 účastníků. Téměř dvě třetiny účastníků tvořily ženy.⁵⁰

V Jižním Tyrolsku se nachází 84 muzeí, která zaznamenala více než 1,5 milionu návštěvníků v roce 2012. Téměř 50 % muzeí je zřizováno jinými zřizovateli než stát. V síti veřejných knihoven je zapojeno téměř 300 knihoven s více než 3 miliony svazků. V roce 2013 zaznamenaly 2 731 917 výpůjček.⁵⁰

---

⁵⁰ *South Tyrol in figures 2013* [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: http://www.provinz.bz.it/en/downloads/Siz_2013-eng.pdf

5.7.3 Životní styl, oblékání, gastronomie

První, co návštěvník Jižního Tyrolska zaznamená, je neobvyklá čistota a pořádanost. Velký důraz je kladen na ochranu životního prostředí, včetně důsledného třídění odpadu, což je obrovský rozdíl v porovnání se sousedním Trentinem. Respondenti říkali, že je to pro ně absolutní přirozenost třídít odpad a málo kdo vyhazuje všechno do jednoho odpadkového koše. Skoro všude je zákaz kouření, během návštěvy nepotkala jsem skoro žádného kuřáka. Další vyzpořovaná charakteristická vlastnost tohoto regionu spočívá v tom, že místní obyvatelé mají od dětství silný vztah ke sportu a berou to jako pozitivní závislost. Úplně všichni mladí a dospělí respondenti milují sport, jak letní tak zimní, a je to neoddelitelná část jejich života. Většina obyvatel má atletickou postavu a jsou rádi, že bydlí na takovém území, kde jsou velmi široké možnosti sportování. Alois říká: *„Pro mne je to velká výhoda bydlet tady, protože můžu sportovat každý den. Horolezectví, jízda na kole, windsurfing, v zimě lyžování, to miluju, to zvyšuje kvalitu života. Hodně Italů a Němců jezdí sem za touto přírodou a my to máme hnedka vedle.“*

Obrázek 4. Johanna, jedna z respondentů, 2012 Bolzano

Co se týče oblékání, na první pohled zaujme elegance Jihotyrolanů bez ohledu na etnický původ. V tomto směru je patrný vliv italské módy a také z rozhovoru s německy mluvícími respondenty, vyšlo najevo, že oblečení nakupují nejčastěji v italských buticích. Nicméně každým rokem víc a víc lidí si oblíbují každodenní oblečení s elementy tradičních jihotyrolských krojů, které vypadají módně a přitom autenticky. Většina z mladých respondentů má ve svém šatníku přesně takové oblečení.

Obrázek 5. Víkendová slavnost v Bolzanu , Bolzano 2012

Co se týče oblasti gastronomie, příslušníci mladší generace mají v oblibě italskou kuchyni stejně jako tradiční, ačkoli na venkově jsou více oblíbená tradiční jihotyrolská jídla, o kterých bude pojednáno dále.

Kromě různých druhů špeků a knedlíků (Knödel), které jsou oblíbené u horských sedláků, existují i jiná typická jídla, například **Schlutzkrapfen**. Je to tradiční jihotyrolské jídlo, něco podobného jako ravioli, ale těsto je zcela odlišné od italských ravioli a je plněné špenátem a podávají se s rozpuštěným máslem a parmazánem (ale to je novinka, původně se podávaly jen s rozpuštěným máslem). Toto jídlo jsem ochutnala během návštěvy u rodiny respondenta Martina. Připomnělo mně to ruské Varenyky, jenže Varenyky můžou být plněné čímkoliv, a také se podávají s rozpuštěným máslem. Schlutzkrapfen se jí pouze v Jižním Tyrolsku, a nevyskytují se v Itálii ani v rakouském Tyrolsku. Jedna z respondentů Johanna, původem z Brunicku říkala, že je to její oblíbené jídlo a připomíná jí dětství, kdy babička často vařila toto jídlo. Stejně tak

Obrázek 6. Schlutzkrapfen

zmiňovala, že často jí i **Kaiserschmarrn**, což je sladká omeleta s rozinkami, která se připravuje také i v rakouském Tyrolsku. Podává se s brusinkovou marmeládou. Nejvíce typické je **Tscheaggl**. Je to druh pečeného jelita s cibulí, který se podává s bramborami. Je to sezonní jídlo připravované na podzim

Jižní Tyrolsko patří k nejstarším vinařským oblastem v německy mluvících zemích. Z 20 vinných odrůd se vyrábí červená a bílá vína nejlepší kvality: 98 % vín jsou klasifikována jako DOC (2. nejvyšší stupeň hodnocení italských vín). K třem nejdůležitějším odrůdám patří Vernatsch, Lagrein a Gewürztraminer. Všimla jsem si, že nejenom turisté, ale i Tyrolané mají v oblibě místní víno a dokáží ocenit jeho kvalitu.⁵¹

Johanna zmiňuje: *„Mám ráda tyrolská vína, ale taky kvalitní italskou kávu. Je to naše výhoda, že tady můžeme si vybrat to nejlepší z obou kultur. Mám hodně ráda italskou pizzu, kávu, jsou výborné, ale také tyrolský špek a jídla jako Gröstl. Ale třeba moje babička zastává pouze německou kuchyni a vůbec nevaří těstoviny ale spíše knedle s masem.“*

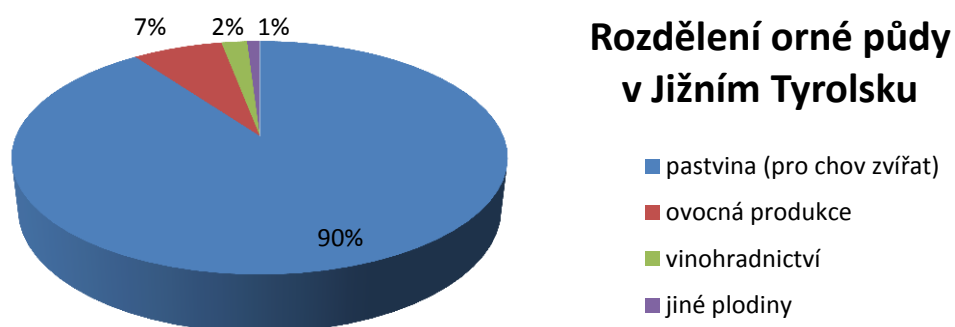
---

⁵¹ EWING-MULLIGAN, Mary a Ed MCCARTHY. *Italian wine for dummies*. New York: Hungry Minds, c2001. ISBN 07-645-5355-0.

5.8. Ekonomika Jižního Tyrolska

5.8.1 Zemědělství

Zemědělství v Jižním Tyrolsku musí respektovat specifické morfologické vlastnosti přírodního prostředí a podléhá řadě právních předpisů na ochranu půdy. Provozuje se převážně v rámci malých ekologických farem, z nich je značná část horských. Kromě chovu dobytka a ovcí, pěstují obilí a píce, někde také vinnou révu, ovoce a zeleninu.⁵² Často se dnes věnují agroturistice. V produkci jablek zajišťuje Jižní Tyrolsko 50 % produkce v rámci celé Itálie a 12 % produkce v rámci celé Evropy.⁵³ I když poklesl počet pracovníků v zemědělství, nepoklesla jeho produkce, což je zásluhou rozsáhlých podpůrných opatření ze strany státu. V zemědělství pracuje kolem 8 % obyvatelstva⁵⁴

Graf 5. Zpracování orné půdy v Jižním Tyrolsku.

Zdroj: *The apple industry in South Tyrol: an example of successful agriculture in a mountain area*⁵⁵.

⁵² South Tyrol. The Economy. BLS Sudtirolo Alto-Adige [online]. 2012, , 37 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: [http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web\[0\].pdf](http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web[0].pdf)

⁵³ LECHNER, Oswald a Barbara MORODER. *Economic portrait of South Tyrol* [online]. Bolzano/Bozen, 2012 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.hk-cciaa.bz.it/sites/default/files/uploaded_files/Scuola_economia/16948_economia2012_uk.pdf

⁵⁴ LECHNER, Oswald a Barbara MORODER. *Economic portrait of South Tyrol* [online]. Bolzano/Bozen, 2012 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.hk-cciaa.bz.it/sites/default/files/uploaded_files/Scuola_economia/16948_economia2012_uk.pdf

⁵⁵ TAGLIAVINI, Massimo. *The apple industry in South Tyrol: an example of successful agriculture in a mountain area* [online], 17 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: http://www.fierabolzano.it/interpoma/mod_moduli_files/presentation%20Tagliavini.pdf

Graf 6. Zemědělský hrubý produkt v Jižním Tyrolsku

Zdroj: *The apple industry in South Tyrol: an example of successful agriculture in a mountain area*⁵⁶

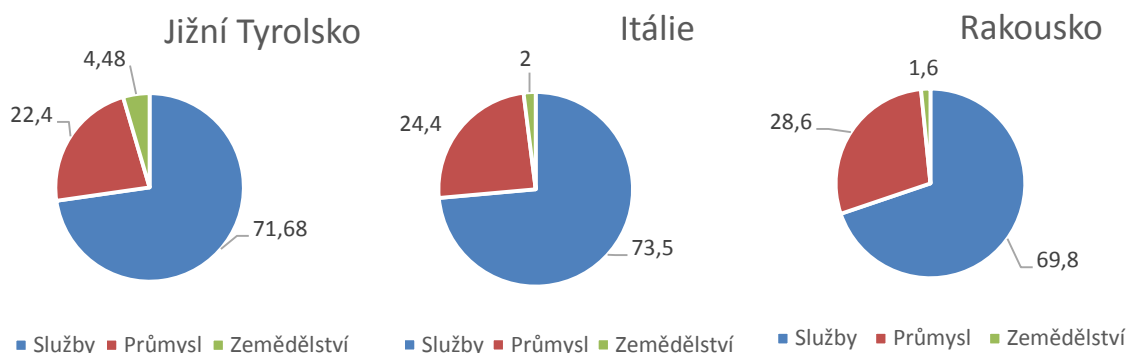
Tento graf ukazuje, jaký hrubý produkt přinášejí různé zemědělské produkty v Jižním Tyrolsku. Největší hrubý produkt činí jablka - zhruba 310 milionů eur ročně. Celková produkce jablek činí 1 milion tun ročně. Jablka se pěstují na více než 7200 farmách, kterým patří 18000 ha půdy, a to tvoří kolem 7 % celkové orné půdy v Jižním Tyrolsku (viz Graf 5). Na druhém místě jsou mléčné výrobky, jejichž hrubý produkt je 170 milionů eur ročně, na třetím místě je hovězí maso, 65 milionů eur ročně. Dalšími produkty jsou například kuřecí, vepřové maso, víno, hrozny a brambory, jejichž podíl na hrubém produktu již není tak značný.

V zemědělství v Jižním Tyrolsku je zaměstnáno 6,1 % pracovní populace. Jižní Tyrolsko je známé „šťastnými“ krávami, které se v létě volně potulují na alpských loukách, kde se živí čerstvou trávou na svěžím horském vzduchu. V zimě jsou krmeny senem z těchto luk. 75 000 krav produkuje kolem 360 milionů litrů mléka ročně, což tvoří 3,3 % celkové výroby mléka v Itálii. Z tohoto množství mléka je 320 milionů litrů, použito na výrobu 100 milionů kilo jogurtu a asi 25 milionů kilogramů sýra. Jogurt v Itálii je

⁵⁶ TAGLIAVINI, Massimo. *The apple industry in South Tyrol: an example of successful agriculture in a mountain area* [online], 17 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: http://www.fierabolzano.it/interpoma/mod_moduli_files/presentation%20Tagliavini.pdf

nejpopulárnějším ze všech jihotyrolských mléčných výrobků: každý čtvrtý kartón jogurtů, co se prodává v Itálii pochází z Jižního Tyrolska.³⁶

Graf 7. Procentní přínos sektorů k HDP v Jižním Tyrolsku, Itálii a Rakousku.

Zdroj: Austria vs. Italy⁵⁷, South Tyrol economy⁵⁸

Na grafu 7 je znázorněn rozdíl v přínosu sektoru zemědělství k HDP, ze kterého vyplývá, že zemědělství je v Jižním Tyrolsku více než dvakrát přínosnější než v Itálii a Rakousku.

Obrázek 7. Agneta, Bozen 2012

Respondentka Agneta pracuje na rodinné farmě v blízkosti Bolzana, pěstuje jablka přibližně na 2,5 ha půdy. Nejvíce pěstuje odrůdy Golden Delicious, Red Delicious a Gala. Vyprávěla o perfektním systému jablekové produkce, který tam mají:

„V Jihotyrolském jablečném průmyslu je mnoho vrstev, které tvoří družstevní strukturu. První vrstva jsou pěstitelé jako já, jejich zhruba 8000. My produkujeme jablka v sadech. Také my vlastníme

⁵⁷ Austria vs. Italy [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228279911_The_Tourism_as_Determinant_of_the_Economic_Growth_in_South_Tyrol

⁵⁸ South Tyrol. The Economy. BLS Sudtirolo Alto-Adige [online]. 2012, , 37 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: [http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web\[0\].pdf](http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web[0].pdf)

družstva, která mají funkci skladování a balení jablek pro své členy. To je druhá vrstva. Družstva vlastní dvě sdružení, která se zabývají prodejem. A úplně nahoře této asociace stojí Jihoatyrolský jablokový konsorcium, který se zaměřuje na budování značky a marketingu všech jablek v provincii. V současné době družstevní systém ovládá asi 95 % produkce jihoatyrolských jablek - a není nic podobného nikde jinde na světě, podle toho co vím.“

Také Agneta doporučovala ochutnat pivo z jablek, které vari místní pivovary. Chutná to podobně jako burčák.

5.8.2 Průmyslová výroba a služby

Průmyslová výroba v Jižním Tyrolsku je postavena na činnosti malých a středních podniků a v současnosti dosahuje nejlepších ekonomických výsledků v rámci celé Itálie. Nejvíce pracovníků pracuje v sektoru obchodu a služeb. V Jižním Tyrolsku existuje přibližně 500 malých a středně velkých průmyslových podniků, které zaměstnávají zhruba 35 000 zaměstnanců a vyrábějí například vysoce specializované produkty pro automobilový průmysl, ocelářské výrobky a výrobky z vysoce čistého křemíku. Průmysl představuje 15,4 % podílu HDP. S HDP téměř 18,6 miliard eur patří Jižní Tyrolsko mezi 25 nejlepších regionů v Evropě. Většina podniků a pracovišť vyvíjí činnost v oblasti zpracovatelského průmyslu a služeb. Firmy se neomezují pouze na tuzemský trh, ale provozují obchodní aktivity i na mezinárodních trzích. Většina podniků vynakládá značnou část výdajů na inovace a vývoj, což jim umožňuje uplatnit se v rámci globálního trhu. K zvyšování konkurenceschopnosti napomáhá kvalitní školský systém a navazující systém celoživotního vzdělávání.⁵⁹

Dále budou uvedeny ekonomické ukazatele vyspělosti regionu a porovnání s Itálií a Rakouskem.

Míru nezaměstnaností, veřejný dluh v roce 2013, HDP na jednoho obyvatele v letech 2010 – 2012 a průměrnou roční mzdu ukazují tabulky 1, 2, 3 a 4.

---

⁵⁹ South Tyrol. The Economy. BLS Sudtirolo Alto-Adige [online]. 2012, , 37 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: [http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web\[0\].pdf](http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web[0].pdf)

rok	2010	2011	2012
Jižní Tyrolsko	2,7 %	3,3 %	4,1 %
Itálie	7,8 %	7,8 %	10,7 %
Rakousko	4,8 %	4,6 %	4,9 %

Tabulka 1. Míra nezaměstnanosti v provincii Bolzano, v Itálii a Rakousku

Zdroj: South Tyrol in figures 2012⁶⁰

	Veřejný dluh
Jižní Tyrolsko	méně než 1 %
Itálie	112,5 %
Rakousko	79,7 %

Tabulka 2. Veřejný dluh (vyjádřené jako procento HDP za rok 2013)

Zdroj: General government gross debt - annual data.⁶¹

rok	2010	2011	2012
Jižní Tyrolsko	36 100	36 783	37 568
Itálie	25 100	25 500	25 600
Rakousko	30 900	32 300	33 100
Německo	29 200	30 800	31 500

Tabulka 3. Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (PPS) – republikové a mezinárodní srovnání (v eurech)

Zdroj: Astat. South Tyrol in figures 2013⁶², South Tyrol in figures 2012⁶³, Astat. South Tyrol in figures 2014⁶⁴, GDP per capita - annual Data⁶⁵

⁶⁰ South Tyrol in figures 2012 [online]. 2012 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.provincia.bz.it/astat/de/service/845.asp?830_action=300&830_image_id=277475

⁶¹ General government gross debt - annual data. Eurostat [online]. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina225&plugin=1>

⁶² South Tyrol in figures 2013 [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: http://www.provinz.bz.it/en/downloads/Siz_2013-eng.pdf

⁶³ South Tyrol in figures 2012 [online]. 2012 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.provincia.bz.it/astat/de/service/845.asp?830_action=300&830_image_id=277475

⁶⁴ South Tyrol in figures 2014 [online]. 2014 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.provinz.bz.it/astat/de/service/845.asp?830_action=300&830_image_id=343071

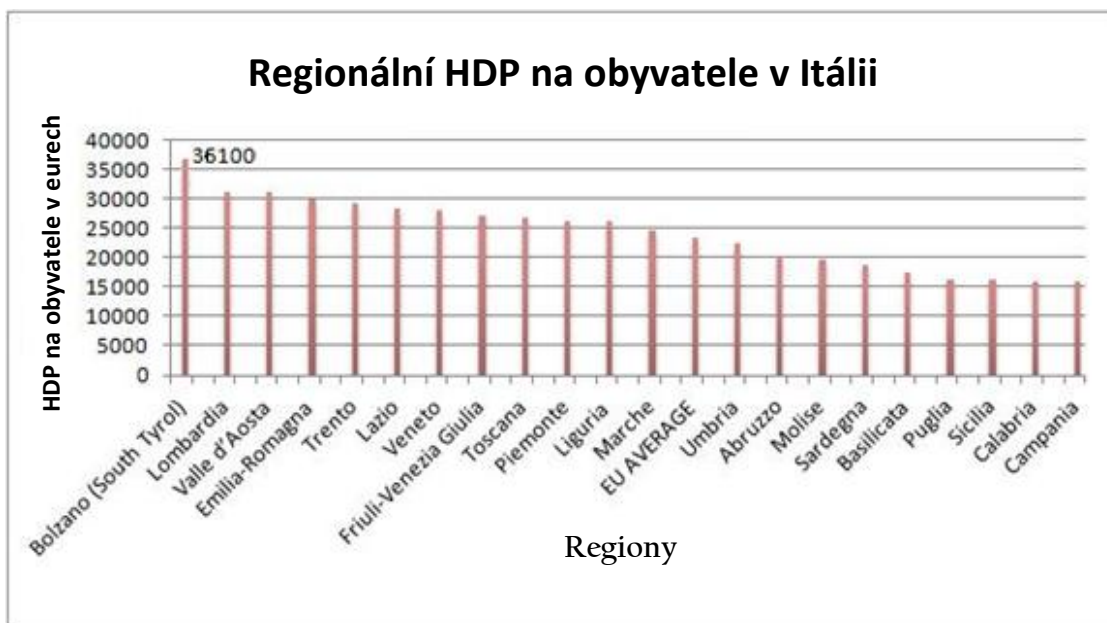
Tabulka 1 ukazuje míru nezaměstnanosti Jižního Tyrolska, která v roce 2011 činí 3,3 %, což je nejenom nižší než je průměr v Itálii a Rakousku, ale i nejnižší v EU a představuje de facto plnou zaměstnanost. Kvalifikovaní zaměstnanci v oblasti strojírenství jsou velmi žádaní, stejně jako i zaměstnanci v jiných oblastech se vzděláním založeným na technologii. Míra zaměstnanosti je 71 %, což je vysoko nad průměrem EU. Asi 91 % jihotyrolských pracovníků se označuje za "spíše spokojeni" nebo "velmi spokojeni", a průměrný pracovní týden je 42 hodin. Počet osob samostatně výdělečně činných a na volné noze je 28 %.⁶⁶

Pro lepší pochopení ekonomické situace v Jižním Tyrolsku je vhodné uvést regionální HDP na obyvatele Itálie a Rakouska, který ukáže jakou má region Jižní Tyrolsko pozici z pohledu ekonomické výkonnosti mezi regiony těchto dvou zemí. Proto se obrátíme ke grafům 8 a 9. Na grafu 8 vidíme, že v rámci celé Itálie region Jižní Tyrolsko má největší HDP na obyvatele. Na grafu 9 je zobrazeno HDP na obyvatele regionů Rakouska. Vidíme, že HDP na obyvatele Jižního Tyrolska (36 100 eur v roce 2010) se nachází mezi ukazateli Vorarlberska (36 000 eur na obyvatele) a Solnohradska (37 300 eur na obyvatele), což svědčí o tom, že jihotyrolský ukazatel je velký nejen v rámci Itálie, ale i Rakouska. Rakouské Tyrolsko, které se nachází v blízkosti regionu, má HDP 35 200 eur na obyvatele, což je o 2,5 % nižší než v Bolzanu. HDP na obyvatele v Bolzanu je o 5,5 % vyšší než průměrný HDP na obyvatele v Rakousku.

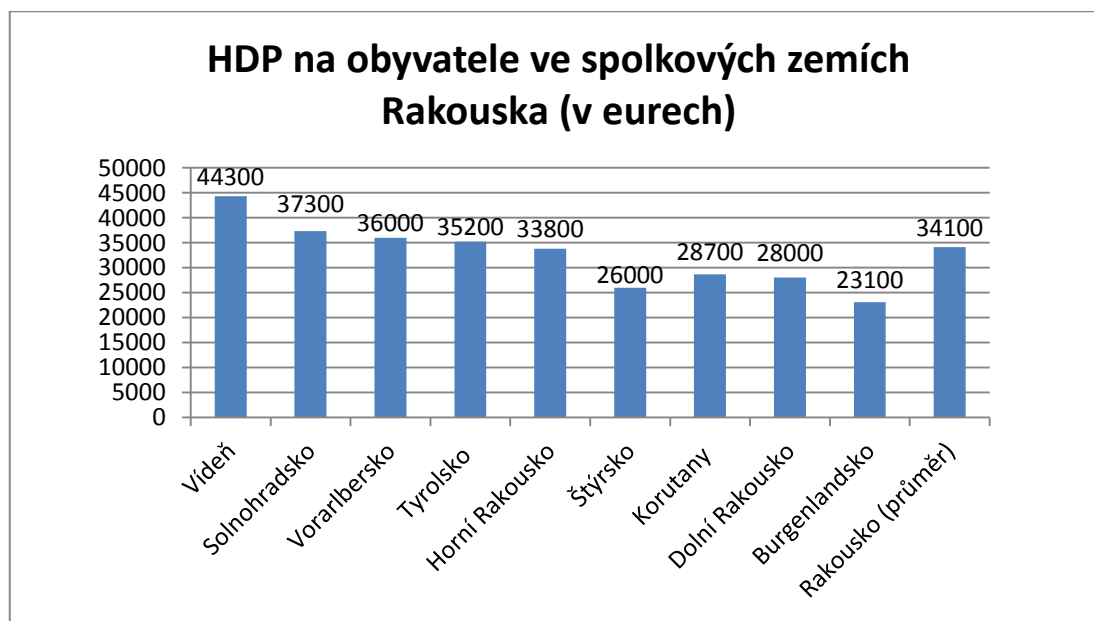
⁶⁵ GDP per capita - annual Data. Eurostat [online]. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

⁶⁶ South Tyrol. The Economy. BLS Sudtirolo Alto-Adige [online]. 2012, , 37 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: [http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web\[0\].pdf](http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web[0].pdf)

Graf 8. Regionální HDP na obyvatele v Itálii (v roce 2010)

Zdroj : GDP per capita by region, 2012. Percentage of national average (Italy-100) ⁶⁷

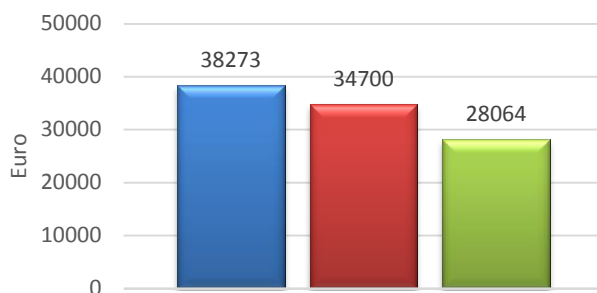

Graf 9. HDP na obyvatele ve spolkových zemích Rakouska v roce 2010 (v eurech)

Zdroj: Ekonomická Analýza: Horní Rakousko ⁵³

⁶⁷ GDP per capita by region, 2012. Percentage of national average (Italy-100). Oecd-ilibrary [online]. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/italy-key-issues-and-policies/gdp-per-capita-by-region-2012_9789264213951-graph69-en

Průměrná roční mzda (v běžných cenách roku 2012)

Graf 10. Průměrná roční mzda (v běžných cenách roku 2012) v Itálii, Rakousku a Jižním Tyrolsku

Zdroj: Average annual wages⁷⁰

Průměrná měsíční mzda (po zdanění) v Jižním Tyrolsku činí 1 793,22 eur (rok 2016)⁶⁹

Podle statistiky průměrná roční mzda v Itálii v roce 2012 činila 28 064 eur (v běžných cenách), zatímco v Rakousku tento ukazatel činil ve stejném roce 38 273 eur. Roční mzda v Jižním Tyrolsku dosáhla 34 700 eur.

Jeden z respondentů Martin pracuje ve firmě Adecco, která se zabývá automobilovým průmyslem, v pozici inženýr plánování kvality. Respondent se podělil i o údaje o měsíčním platu, který činí kolem 2200 eur. Vyjadřuje se k tomu takto: „Vystudoval jsem vysokou školu v Mnichově se specializací procesní inženýrství, teď pracuji tady v Bolzanu. Práce vyžaduje dobrou znalost němčiny, italštiny a angličtiny, proto jsem měl výhodu pro získání této pozice. Hledal jsem práci i v Německu, ale tato nabídka měla lepší platové ohodnocení a také se tady cítím doma.“

Někteří studenti si přivydělávají 650 až 800 eur měsíčně při částečném úvazku, například v kavárně nebo restauraci.

5.8.3 Cestovní ruch

Oblast Tyrolska je jednou z největších turistických destinací v Alpách, kterou ročně na území Itálie navštíví kolem 6 milionů turistů. V létě turisté vyhledávají horské stezky

⁶⁸ Ekonomická Analýza: Horní Rakousko [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1540849/Ekonomicka_Analyza_Horni_Rakousko.pdf

⁶⁹ Cost of Living in Bolzano-Bozen [online]. [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.numbeo.com/cost-of-living/city_result.jsp?country=Italy&city=Bolzano-Bozen

⁷⁰ Average annual wages. OECD [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE

v Dolomitech pro pěší túry či jízdy na koních. Častým cílem je i jezero Garda, které dává příležitosti k pobytu na pláži a k provozování vodních sportů jako jachting, windsurfing a rafting. Dále je nutno zmínit, že Jižní Tyrolsko poskytuje skvělé příležitosti pro horolezectví. Turisty lákají i kulturní památky jako muzea, zámky, kostely, kterých je v Jižním Tyrolsku velké množství (viz 6.4 Památky Jižního Tyrolska).

Široká autonomie, kterou Jižní Tyrolane získali v roce 1971 přispěla i k rozvoji v oblasti sportu. V roce 1974 Jižní Tyrolsko založilo spolu se dvěma sousedními provinciemi Belluno a Trentino sdružení Dolomiti Superski. Společně se začali zabývat vývojem a propagací lyžařského cestovního ruchu v regionu, čímž vytvořili jeden z největších lyžařských areálů. Mezi regiony Itálie jako Trentino, Lombardia, Valle D'Aosta, Piemont, Veneto, ve kterých jsou populární zimní sporty, je region Jižní Tyrolsko známý největším počtem lyžařských středisek,⁷¹ s asi 100 km sjezdovek, které jsou z velké části mezi sebou spojeny vleky a lanovkami, specialitou je lyžování na ledovcích.⁷²

Cestovní ruch je důležitým odvětvím ekonomiky Jižního Tyrolska, s více než 10 000 podniky cestovního ruchu a 29,2 milionů přenocování odvozených z cca 6 milionů návštěv turistů Jižního Tyrolska v roce 2011/2012 (8 % návštěv v celé Itálii), což řadí Jižní Tyrolsko na první místo v počtu přenocování mezi všemi oblastmi Itálie. Během letních měsíců bylo zaregistrováno více než 3,6 milionů návštěv a 18,2 milionů přenocování, během zimních měsíců 2,4 milionů návštěv a 11 milionů přenocování. Obecně lze konstatovat, že 62,3 % přenocování v oblasti cestovního ruchu v roce 2011/2012 bylo během letních měsíců.⁷³ Výdělek z odvětví cestovního ruchu v Jižním Tyrolsku vzrostl z méně než 5 % HDP v roce 1970 na 15 % v roce 2010. Jižní tyrolská ekonomika je tedy silně závislá na turismu. Příjem z cestovního ruchu vykazoval neustálý růst během posledních 40 let. Počet přenocování za stejné období vzrostl z 11 milionů na více než

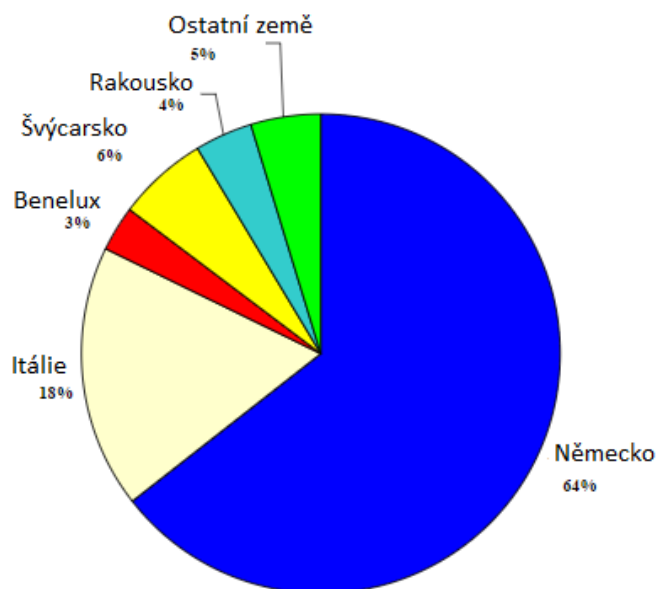
---

⁷¹ Andrea Jelardi. *Storia del viaggio e del turismo in Italia*. — Milano: Mursia, 2012. — ISBN 978-8842549277.

⁷² South Tyrol. *The Economy*. BLS Sudtirolo Alto-Adige [online]. 2012, , 37 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: [http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web\[0\].pdf](http://www.bls.info/upload/file/South_Tyrol._The_Economy_web[0].pdf)

⁷³ Turismo in Alto Adige. *Turismo in Alto Adige: Anno turistico 2011/12* [online]. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: http://www.provinz.bz.it/astat/de/mobilitaet-tourismus/471.asp?Tourismus_action=300

27 milionů. V průměru 30 000 osob je ročně zaměstnáno v odvětví cestovního ruchu, což tvoří 12 % z celkového počtu zaměstnaných osob v Jižním Tyrolsku.⁷⁴

Graf 11. Příjezdy turistů podle země původu (květen-červen 2008)

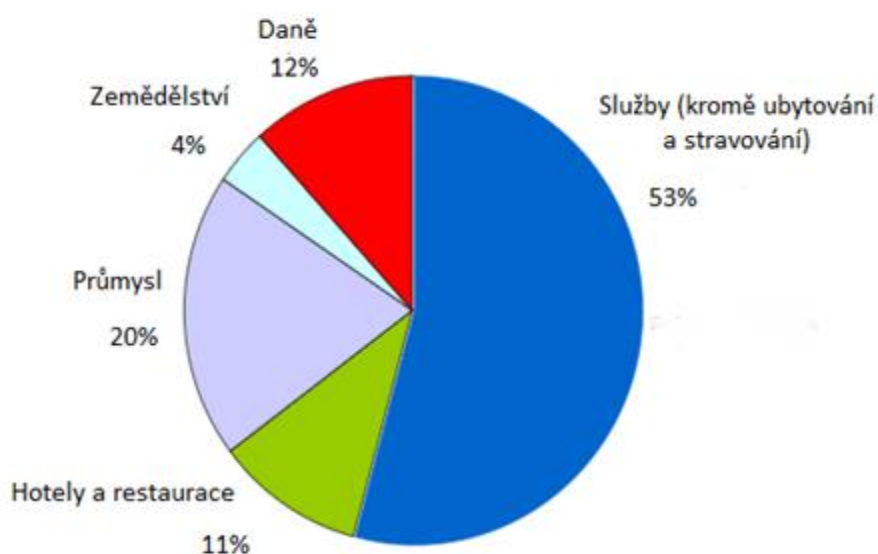
Zdroj: *The tourism as determinant of the economic growth in South Tyrol*⁷⁵

Podle Astat (2008) více než 60 % turistů v Jižním Tyrolsku jsou Němci a přibližně 20 % Italové. Obrázek _ ukazuje, že cestovní ruch v Jižním Tyrolsku je regionální, všimněte si, že většina turistů pochází ze sousedních zemí. Nejvíce turistů přijíždí v prosinci a v srpnu, kdy jejich počet dosahuje až jednoho milionu.

⁷⁴ MATIAS, Alvaro, Peter NIJKAMP a Manuela SARMENTO. *Tourism economics: impact analysis*. New York: Physica-Verlag, 2013, viii, 293 p. ISBN 379082724x.

⁷⁵ BRIDA, Juan Gabriel a Wiston Adrián RISSO. *The tourism as determinant of the economic growth in South Tyrol* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228279911_The_Tourism_as_Determinant_of_the_Economic_Growth_in_South_Tyrol

Graf 12. Přínos hlavních jihotyrolských ekonomických sektorů k HDP

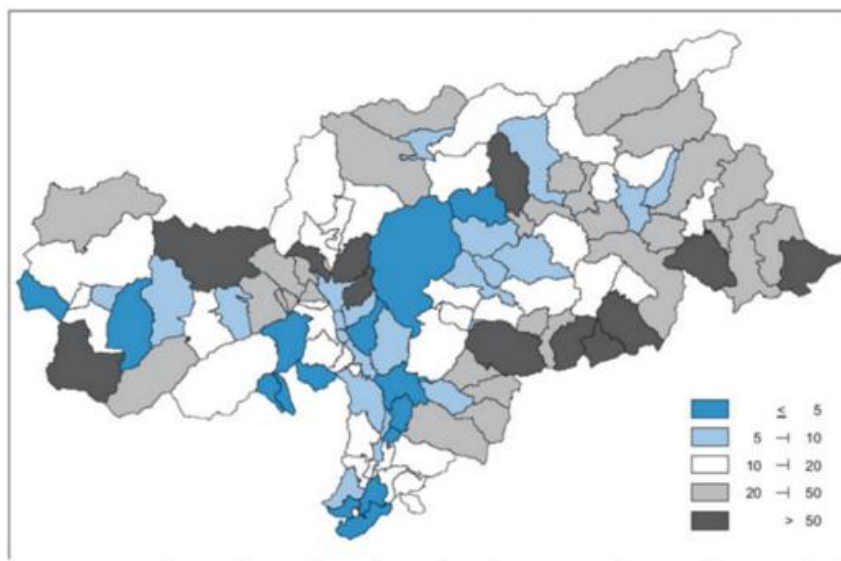
Zdroj: *The tourism as determinant of the economic growth in South Tyrol.*⁷⁶

Na grafu 11 je uveden histogram, který zobrazuje průměrný přínos k HDP různých sektorů. Vzhledem k tomu, že sektor „Hotely a restaurace“ zastupuje cestovní ruch, pozorujeme, že průměrný přínos z cestovního ruchu se pohybuje kolem 11 % HDP.

Všimněte si, že služby (kromě ubytování a stravování) tvoří více než polovinu produkce. Sektor služeb je složen z 50 % finančním zprostředkovaním a z 50 % dalšími službami, jako je veřejná správa a obrana, povinné sociální pojištění, vzdělání, zdravotnictví a další.

⁷⁶ BRIDA, Juan Gabriel a Wiston Adrián RISSO. The tourism as determinant of the economic growth in South Tyrol [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228279911_The_Tourism_as_Determinant_of_the_Economic_Growth_in_South_Tyrol

Dále je uvedena mapa, která zobrazuje míru turistické intenzity v různých městech Jižního Tyrolska.

Fig. 5.2 Index of tourism intensity by town in South Tyrol (Touristic year 2011/2012)
Source: ASTAT (2013)

Obrázek 8. Míra turistické intenzity podle měst v Jižním Tyrolsku v procentech

Zdroj: *Tourism economics: impact analysis*.⁷⁷

Míra turistické intenzity je poměrem mezi celkovým počtem přenocování během zkoumaného období v určité obci (v čitateli) a násobkem počtu stalých obyvatel této obce a dnů zkoumaného období (ve jmenovateli). Na jedné straně je míra turistické intenzity v následujících městech velmi vysoká: Stelvio, Senales, Tirolo, Scena, Avelengo, Rio di Pusteria, Castelrotto, Selva V.G., Corvara I.B., Badia, Braies a Sesto. Na druhé straně Bolzano-Bozen patří k městům s nejnižší mírou turistické intenzity.

Míra turistické intenzity v Jižním Tyrolsku za rok 2012 je 16,22 %, což je téměř 2,5 krát větší než míra turistické intenzity v Itálii (6,5 %) ⁷⁸ a 1,25 krát větší než míra

⁷⁷ Matias Alvaro, Peter Nijkamp a Manuela Sarmento. *Tourism economics: impact analysis*. New York: Physica-Verlag, 2013, viii, 293 p. ISBN 379082724x

⁷⁸ Tourism intensity, 2012. *Eurostat* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/1/19/Tourism_intensity%2C_2014_%28nights_spent_by_residents_and_non-residents_at_tourist_accommodation_establishments_per_inhabitant%29_YB16.png

turistické intenzity v Rakousku (13 %)⁸². Vyšší míra turistické intenzity má příznivý vliv na ekonomickou situaci Jižního Tyrolska.

Závěrem lze říci, že cestovní ruch má pro místní ekonomiku i ekonomiku státu velký význam. Příjmy z cestovního ruchu, byť v některých regionech třeba jen sezónní, jsou vítanou příležitostí pro místní podnikatele. Prosperita místních firem znamená další investice do podnikání, růst podniků, nová pracovní místa a popř. i vyšší mzdy a větší možnosti utrácet pro jednotlivce a domácnosti. Zisk z cestovního ruchu má pozitivní vliv na celkové HDP regionu.

6. Skupinová identita obyvatel Jižního Tyrolska

6.1.1 Politické problémy v Jižním Tyrolsku

Přestože Jižní Tyrolsko v současnosti zaujímá velmi výhodnou pozici jako autonomie v rámci Itálie, o čemž svědčí i ukazatele uvedené v ekomonické části, ke druhé dekádě 21. století vznikly nové politické síly nespokojené se současnou situací a hodně lidí je naladěných proti tomu, aby Jižní Tyrolsko zůstalo součástí Itálie.

Vedoucí Lidová strana Jižního Tyrolska (SVP), která získala v posledních volbách 45,7 % hlasů, zastává vcelku pragmatický postoj požadující úplnou autonomii při setrvání ve společném státě s Itálií.⁷⁹

Poslední desetiletí se SVP snaží více provádět sociální opatření, která by vedla ke zmírnění narůstajícího konfliktu. Vzhledem k tomu SVP klade důraz na kultivování rodiny, sociální pomoci, příjmu, zlepšení životního prostředí a ekologie, stejně jako na práci s mladými lidmi, vytváření zájmových klubů a nových vzdělávacích programů. Dalším opatřením bylo usilování v 2010 o úplný přechod Jižního Tyrolska na vlastní produkty. Ale otázka je, jestli to může vyřešit politické a kulturní problémy. Maniagovi, bývalému šefovi této strany, patří slova: "*Národ, který se věnuje pouze materialismu, nemá žádnou budoucnost*". S nastavením toho, že ekonomika je hlavní prioritou rozvoje, a se zmizením národní identity a kultury, nabývá občanská společnost charakter davu.⁸⁰

Téma "davů" přímo souvisí s otázkou současného stavu cestovního ruchu, protože Jižní Tyrolsko je jednou z nejdůležitějších turistických oblastí Itálie. V současné době probíhají diskuse politiků a veřejných činitelů zaměřené na problematiku kulturního turismu v Jižním Tyrolsku. Jde o to, že většina cestujících do regionu dává přednost zábavě před poznáním. Z tohoto důvodu jsou v Jižním Tyrolsku vyvinuty jen dvě formy cestovního ruchu - spotřebitelský a sportovní, ale nikoliv kulturní. Problém kulturního

---

⁷⁹ *Sudtiroler Volkspartei* [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: www.svp.eu

⁸⁰ A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. *Italy at the Beginning of the 21st Century*. Moscow, IMEMO, 2015. – 152 p. ISBN 978-5-9535-0428-7

turismu se však v Jižním Tyrolsku nevyskytuje jen kvůli turistům. Na území Jižního Tyrolska není ani jedno muzeum věnované novodobé historii tohoto kraje.

Z nedávného ustanovení vyplývá, že italská vláda nemá zájem na vytváření historických muzeí v regionu a Jižní Tyrolsko vidí pouze jako exotickou provincii pro pobavení turistů a vytváření zisku. O tom svědčí skutečnost, že nyní je hlavní „vzácností“ Jižního Tyrolska mumifikovaný muž, jehož stáří se datuje na 5 milionů let. Mumie byla nalezena v horách a vystavena v Archeologickém muzeu Jižního Tyrolska.

Josefa se k tomuto tématu vyjadřuje: *„Je to škoda, že se historie rychle zapomíná. Mladí lidé mají alespoň nějakou představu z vyprávění svých babiček a dedečků o tom, co jsme zažili, ale další generace o tom budou vědět ještě méně a za nějakou dobu se to úplně zapomene. Zdejší lidé pak ztratí svou tyrolskou národnost a stane se z nich něco mezi Italy a Tyrolci. K čemu je to dobré? Lidé si to uvědomují, chtějí se spojit s rakouským Tyrolskem, a myslím si, že je to správná touha.“*

Další problém se týče otázky fašistických památek, která je jednou z nejvíce bolestivých pro Jižní Tyrolsko. Od počátku 21. století aktivisté Hnutí za sebeurčení vyvíjeli nátlak na guvernéra L. Durnwaldera a požadovali odstranění nacistických symbolů jako je dekonstrukce triumfálního oblouku Památníku Vittoria di Bolzano (Památník vítězství v Bolzanu), postaveného z vůle Mussoliniho v centru města. Kolem této památky se vedou více než 70 let boje na ulicích a v parlamentu. Pomník byl chráněn řadami karabinierů a poté, co ho demonstranti několikrát polili benzínem, byl obklopen vysokým plotem. Městská rada Bolzana odmítla rozhodnutí Říma, aby se památka stala "národním pokladem". Problematika pomníku byla v listopadu 2001 diskutována v místním shromáždění a zjistilo se, že pouze 40 % respondentů vědělo, že památník je vzpomínkou na vítězství Itálie v první světové válce, 14 % připisuje památník druhé světové válce, 10 % fašismu, 15 % vítězství, 10 % něco jiného, 12 % odpovědělo, že vůbec neví.⁸¹

V květnu 2006, kdy bývalý italský prezident Francesco Cossiga navrhl provedení referenda, ve kterém by si Jihotyrolané zvolili, jestli chtějí zůstat s Itálií, připojit se k

---

⁸¹ A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. *Italy at the Beginning of the 21st Century*. Moscow, IMEMO, 2015. – 152 p. ISBN 978-5-9535-0428-7

Rakousku nebo se stát plně nezávislým státem, strana SVP tento návrh okamžitě odmítla, stejně jako italský parlament.⁸² Přesto byly provedeny neoficiální průzkumy.

Průzkum se uskutečnil v roce 2008, kterého se účastnilo 502 italsky mluvících Jihotyrolanů. Průzkum se tázal, zda by Jižní Tyrolsko mělo uskutečnit referendum o autonomii. Na tuto otázku odpovědělo 41 % ANO a 59 % NE. V případě referenda si pak 78 % zúčastněných přálo zůstat s Itálií, 20 % bylo pro naprostou nezávislost Jižního Tyrolska a 2 % byla pro připojení k Rakousku.

V roce 2009 byl proveden průzkum v rakouských Tyrolích, kde bylo dotázáno 500 Rakušanů na možné připojení Jižního Tyrolska k jejich oblasti. Z této skupiny by bylo pro připojení 49 %, proti 36,6 % a 14,1 % na tuto otázku neodpovědělo. Ve skupině od 15 do 29 let by s připojením souhlasilo 71 %.⁸³

Radikální strana Svobodné Jižní Tyrolsko, která zastává názor o oddělení provincie od Itálie a její sloučení s územím Tyrolska v Rakousku, byla založena v roce 2007. Ve volbách v roce 2013 získala 7,2 % hlasů. V současné době považuje za svůj hlavní cíl vyvolání referenda o nezávislosti. I když se straně nepodařilo získat oficiální povolení k referendu, provedla na jaře 2014 svůj vlastní průzkum, pomocí kterého se zjistilo, že 92 % obyvatel regionu by si přálo referendum.

Strana je mediálně známá kvůli svým kampaním. Její členové rozmístili po Jižním Tyrolsku a zejména kolem hranic tabule s nápisem: *Süd-Tirol ist nicht Italien!*

---

⁸² A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. *Italy at the Beginning of the 21st Century*. Moscow, IMEMO, 2015. – 152 p. ISBN 978-5-9535-0428-7

⁸³ NĚMCI V ITÁLII. *Hospodářská a kulturní studia (HKS)* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/nemci_v_italii2012

Obrázek 9. Reklamní cedule - Jižní Tyrolsko není Itálie

Zdroj: obrázky Google - Jižní Tyrolsko

Zakladatelka strany E. Klotz tvrdí: „Čas je proti Jižnímu Tyrolsku, protože nejsme národem několika milionů, jako Katalánci a Skoti. V naší zemi je pouze 380 tisíc Němců a Ladinců. I když je to stále většina, existuje nebezpečí, že se z nás stane obyčejná provincie, kde zůstanou lidé mluvící německy, ale už tam nebude tyrolská duše.“⁸⁴

Pravicová separatistická strana „Nezávislých“, která ve volbách v roce 2013 dostala 17,7 % hlasů, což ji učinilo 2. největší stranou, zastává názor o oddělení Jižního Tyrolska od Itálie a vytvoření samostatného státu.⁸⁵ R. Niderhofer, 40-letý učitel, meteorolog, zástupce strany, se ve svém projevu v roce 2010 vyjádřil: "Pokud si někdo pořád myslí, že po přijetí "Baličku Jižního Tyrolska" byla politika autonomie konečně zregulována, se mýlí: dokázala to kampaň s cílem zajistit italské vojáky, provedená v roce 2010. V naší "nejlepší autonomii na světě" ... vojenská zařízení, vyvlastněná v době fašismu, byla vykoupena za nemalé peníze... vrcholem této italianizace se stalo to, že Jižnotyrolský daňový poplatník platí za ubytování pro italskou armádu z vlastní kapsy. A lidé, kteří teď bydlí v těchto domech, žádný vztah k naší autonomii nemají."⁸⁶

---

⁸⁴ *Sud-tiroler Freiheit: Freies Bündnis für Tirol* [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.suedtiroler-freiheit.com/>

⁸⁵ *Die Freiheitlichen* [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.die-freiheitlichen.com/>

⁸⁶ Niederhofer R. Der Dreistufenplan zur Italienisierung Südtirols. *Die Freiheitlichen*, 11.10.2010. URL: www.die-freiheitlichen.com/index.php/unsere-arbeit/pressemitteilungen/3131-der-dreistufenplan-zur-italienisierung-suedtirols

V roce 2012 člen sněmu, zástupce strany „Unie občanů“, která má v programu připojení Jižního Tyrolska k Rakousku a získala 2,1 % hlasů, A. Peder pronesl nahlas názor části Tyrolanů: *"Lidová strana se stala stranou zrádců lidu."*⁸⁷

Respondenti, s kterými byl proveden rozhovor jsou většinou spokojeni se současnou situací a nevidí nutnost oddělení Jižního Tyrolska od Itálie. Ale v realitě se vyskytují revoluční a rebelské nálady, nenávisť mezi Italy a Němci. Jeden z respondentů (Martin) vyjadřoval svůj názor na tuto situaci slovy:

„Mnoho mladých Jižních Tyrolanů nesou tuto nenávisť jako „tradici“, a nejhorší je, že ani nevědí moc dobře odkud pochází a jak to bylo v minulosti. Vědí o historii, ale neznají detaily a příčiny a nechápou to. Příklad: Andreas Hofer je historická postava, která byla velmi důležitá pro Jižní Tyrolsko, když Francouzi zaútočili na zemi. To je důvod, proč se stal „národním hrdinou“. Dnes je Andreas Hofer symbolicky využit k mnoha účelům v politice a bohužel musím říci, že velmi často nejenom využit, ale ve skutečnosti zneužit. Například dnes ho mnoho lidí (nejen politici, ale také patrioti) používá jako tyrolskou ikonu, aby zdůraznili své ideály, které směřují proti Italům. To je paradox, protože Andreas Hofer měl vždy dobré vztahy s Italy – ve své době bojoval proti Francouzům. Napětí mezi Italy a Jižními Tyrolany se začalo zvyšovat mnohem později. Nicméně mnoho lidí dnes nezná historii a separatisté zneužívají historické postavy a fakta pro politické účely, a tak udržují komplikovanou situaci mezi Jižními Tyrolany a Italy. Samozřejmě, že je třeba říci, že Italové, kteří žijí v Jižním Tyrolsku, dělají to samé z druhé strany.“

6.1.2 Vnímání vlastní etnické identity za strany německy hovořících občanů

V rámci výzkumu jsem zjišťovala, jak svoji identitu vnímají obyvatelé Jižního Tyrolska. Každému respondentu byla pokládána následující otázka: „Jak vnímáte svoji identitu: cítíte se jako Tyrolan, Ital nebo Němec a proč?“

---

⁸⁷ A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. *Italy at the Beginning of the 21st Century*. Moscow, IMEMO, 2015. – 152 p. ISBN 978-5-9535-0428-7

Roberta odpověděla, že se cítí napůl Němka a napůl Italka. Od dětství často během školních prázdnin trávila čas s babičkou a dědečkem ze strany tatínka (kteří jsou Italové) v Bologně. Proto italská kultura je pro ni podobně blízká jako Tyrolská. *„Moje babička ze strany maminky nemluví dobře italsky, cítí se Němkou a říkala, že by bylo dobře, kdyby se Jižní Tyrolsko připojilo k Rakousku, protože podle jejího názoru, jeden národ by měl žít ve stejném státu. Je velmi seriózní, praktická, uspořádaná, zatímco babička ze strany táty je velmi upovídaná a vtipná, pořád je obklopena kamarádkami a mluví hodně nahlas. Obě mají odlišnou mentalitu a já jsem něco mezi nimi“*

Alois: *„Na tuto otázku není tak snadné okamžitě odpovědět. Cítím se jako Němec, který bydlí na území Itálie, takže jsem Jižní Tyrolan. Zprvė naš region má svou vlastní jedinečnou historii, na kterou jsem pyšný, protože jsme tolik všeho přežili a nakonec jsme získali zvláštní privilegia a máme teď velmi vysokou životní úroveň. Máme svou vlastní kulturu, tradiční jídla. To vše nás odlišuje od Italů a Rakušanů. Ale třeba pokud budeme mluvit o tom, které zemi já a většina mých přátel budeme fandit během fotbalového šampionátu – určitě německému týmu.“* Alois v 23 letech už bydlí sám, studuje a přivydělává si. Říkal, že to je častý jev pro Němce a Jižní Tyrolany, zatímco italští muži většinou bydlí s rodiči přibližně do 35 let.

Agneta řekla, že kdyby měla pojmenovat svou identitu, je spíše Jižní Tyrolanka a je na to pyšná. Její rodiče jsou odlišného původu, ale bydlí na území Jižního Tyrolska a mluví mezi sebou většinou německy, ikdyž v dětství mluvili spíše italsky. Maminka pořád vaří jídla italské kuchyní. Agneta má hodně kamarádů různých národností a říkala, že od dětství si začala všimát, jak náležitost k určitému národu ovlivňuje vědomí člověka a občas omezuje možnosti pochopit představitele jiné národnosti s jinou mentalitou. Proto vidí výhodu smíšené identity v tom, že zbavuje takových předsudků.

Josefa: *„Byli jsme Tyrolané, kteří toho museli projít hodně ve svém životě! Opustili jsme Jižní Tyrolsko během Optionu, avšak jsme nenašli svůj domov v Německu. Vrátili jsme se s rodinou zpět a získali italské občanství. Můj manžel je původem ze severního Tyrolska a já také mám rakouské kořeny, jsem Tyrolanka od narození, to se nedá změnit.“*

Johanna říkala, že se cítí více jako Němka než jako Italka. Většinou mluví německy a má hodně kamarádů z Německa a z Rakouska, které často navštěvuje. Italštinu potřebuje

hlavně na univerzitě. Podobně jako Agneta zmiňovala: „*Na rozdíl od mých německých kamarádů více rozumím italské kultuře a mentalitě, takže můžu jednodušeji najít s Italy společný jazyk.*“

Martin odpovídal, že se cítí jako Jižní Tyrolan. Má rád obě kultury a jí jak tyrolskou tak i italskou kuchyni, obléká se elegantně, rad tráví dovolenu jak v Itálii tak i v německy mluvících zemích a jiných.

Ty respondenti, kteří měli rodiče odlišného původu, působili více pohostinně a otevřeně, než ti, co měli oba rodiče německého původu. Ale zároveň měli i ty dobré proslulé německé vlastnosti jako organizovanost, praktičnost, úhlednost, pracovitost. Přišlo mi, že převzali dobré vlastnosti od každého národa. A na základě tohoto pozorování by se dalo říci, že jsou zvláštním národem a jednoznačně se pojmenovali Jižními Tyrolany.

Většina dotazovaných respondentů uvažuje v globálních souvislostech a vnímá Jižní Tyrolsko jako exkluzivní zemi v rámci Evropy. Hlavní momenty týkající se vnímání vlastní identity a postavení regionu, které byly zjištěny v rámci výzkumu, jsou následující:

- Německy mluvící ovládají italštinu a naopak. Většina studentů stejně jako mnozí představitelé střední generace ovládají i angličtinu.
- Na otázku týkající se etnické identity většina dotazovaných nedokázala zpočátku jednoznačně odpovědět, nakonec dospěli k názoru, že jsou Jižní Tyrolané. V tom, že nemají vyloženě německou nebo italskou identitu, nevidí problém ale výhodu, protože jsou více otevření k jiným národům.
- Jako Jižní Tyrolané chtějí plnou autounomii vlastní země, od níž si slibují především to, že bude prosperovat a nebudou doplácet na zadluženou Itálii. Přitom většina z nich na odtržení od Itálie netrvá a nestojí ani o připojení k Rakousku. Avšak tyto separatictické nálady se rok od roku více probouzí, což dotazovaní respondenti nepodporovali, jelikož to vždy souvisí s etnickými konflikty. Většina říkala, že nevidí potřebu měnit současnou situaci.
- Josefa a stejně tak i další představitelé starší generace (z rodin dotazovaných) vnímají sebe jako Tyrolany. Za Tyrolany se považují i představitelé mladší a střední generace, žijící hlavně na venkově blízko rakouských hranic, u kterých jsou oba rodiče německého původu.

- Většinou ti, co se považují za Tyrolany, zastávají názor, že by se Jižní Tyrolsko mělo připojit k rakouskému Tyrolsku.

7. Závěr

V případě Jižního Tyrolska se potvrdily názory Ernesta Gelnera analyzované v teoretické části, že národy vznikají v důsledku ekonomického a politického vývoje. V průběhu poválečných let tak vznikl národ „Jižních Tyrolanů“, který zahrnuje německy, ladinsky a italsky mluvící obyvatelstvo. Takovéto pojetí národa odpovídá anglickému „nation“ tj. veškeré obyvatelstvo žijící na jednom území a podléhající stejným zákonům. Tento trend je zcela patrný ve městech, kde se větší počet obyvatel považuje za Jihotyrolany, ale na venkově (především blízko rakouských hranic) přetrvávají určité historicky podmíněné stereotypy, kdy občané, vnímající svoji etnickou identitu jako tyrolskou, se považují za dědice historické země Tyrolsko a domnívají se, že by se obyvatelé tyrolských zemí měli sjednotit pod vládu Rakouska. Tento názor zastává poměrně nově vzniklá radikální strana Svobodné Jižní Tyrolsko, která podněcuje lidi, aby si uvědomovali svoji tyrolskou identitu a zachovávali ji, což je podle ní možné jedině připojením k Rakousku.

Další představu o Jižním Tyrolsku jako o nezávislém státě zastupuje druhá největší strana Nezávislých.

Převažuje však pragmatický názor představitelů Jihotyrolské lidové strany, že pokud italská vláda poskytne Jižnímu Tyrolsku plnou autonomii, vydělá na tom jak provincie, tak celá Itálie. *„Naše strana přitom nepočítá s žádným nerealistickým posunováním státních hranic, nebo dokonce s vytvořením samostatného státu“*, řekl Lidovým novinám Thomas Widmann, místopředseda Jihotyrolské lidové strany. *Ekonomicky prosperující Jižní Tyrolsko bude dohodnutou částkou přispívat do státního rozpočtu a pomůže tak celé Itálii.*⁸⁸

Příklad Jižního Tyrolska ukazuje, jak ekonomická nezávislost prospívá růstu. Změna v přerozdělování daní od roku 1972, která zavedla, že 90 % z vybraných daní bude zůstat v tomto regionu, silně ovlivnila hospodářský růst, což přispělo k tomu, že se Jižní Tyrolsko stalo nejbohatší provincií v Itálii. V roce 2012 HDP na obyvatele dosahoval 37568 eur. To

---

⁸⁸ Lidové noviny. Jižní Tyrolsko chce svobodu, nejsme Itálie tvrdí. [online] 17.10.2011 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/jizni-tyrolsko-chce-svobodu-nejsme-italie-tvrdi-fu3-/zpravy-svet.aspx?c=A111017_102304_ln_zahranici_jv

je 1,47 krát vyšší než je průměr v Itálii a je to poměrně vysoký ukazatel i mezi jednotlivými rakouskými regiony. Jižní Tyrolsko nemá skoro žádné dluhy, má nízkou míru nezaměstnanosti a vysokou průměrnou mzdu, která se přibližuje k průměrné mzdě Rakouska.

Dotazovaní respondenti považují dobrou ekonomickou situaci, vysokou kvalitu života a výhodnou pozici „můstku“ mezi průmyslovým severem Itálie a jihem Rakouska za velkou přednost jejich regionu a z pozorování vyplývá, že tyto faktory hrají neposlední roli v uvědomování si své jihotyrolské identity.

Jižní Tyrolané přirozeně dodržují své tradice. Skoro každý má doma tradiční kroje, které často využívá, zvláště v létě během nedělních slavností, kdy se zpívá, tančí, pije se místní víno a hoduje se. A to nejvíce v malých vesnicích poblíž rakouských hranic. Ve velkých městech se to také slaví, ale ne tak často, stává se to tam víc turistickou atrakcí. Tradiční jídlo se všude jí nejen o svátcích, ale i v každodenním životě. Nelze říci, že obyvatelé tohoto území necítí ve svém životě žádný italský vliv, naopak přebírají příznivé prvky z cizí kultury, což jim dává pocit odlišnosti od Tyrolanů, a proto se většina z nich necítí pouze Tyrolany, ale Jihotyrolany.

Vzhledem k relativně dobrým hospodářským výsledkům jižního Tyrolska a především vzhledem k celkové kvalitě života v této provincii se otázka autonomie Jižního Tyrolska stala marketingovou záležitostí, která je součástí politického boje, ale skutečné odtržení od Itálie není na pořadu dne.

8. Seznam informačních zdrojů

8.1. Seznam literatury

- ALCOCK, Antony. THE SOUTH TYROL AUTONOMY: A Short Introduction [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.buergernetz.bz.it/en/downloads/South-Tyrol-Autonomy.pdf>
- A.V. AVILOVA, Yu.D. KVASHNIN. Italy at the Beginning of the 21st Century. Moscow, IMEMO, 2015, 152. ISBN 978-5-9535-0428-7
- BAHENSKÝ, F. *Etnicita v historické perspektivě. Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně kolektivní identity*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, ISBN 978-80-8712-44-1 (online). Dostupné z: http://eu.avcr.cz/miranda//Pracoviste/Oddeleni_historicke_etnologie/Etnicita_v_historicke_perspektive.pdf
- ČÁP, J. *Tyrolské elegie po 150 letech*. Svitavy, 2001 (soukromý tisk)
- DUNN, Seamus a T FRASER (eds.). Europe and ethnicity: the first world war and contemporary ethnic conflict. London: Routledge, c1996. ISBN 04-151-1996-0.
- EWING-MULLIGAN, Mary a Ed MCCARTHY. *Italian wine for dummies*. New York: Hungry Minds, c2001. ISBN 07-645-5355-0.
- FIALA, P., MAREŠ, M., STRMISKO, M. *Organizace etnických menšin prosazování jejich zájmů*. In: Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské university. Sociologická studia 9, 2003 (online). Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305095650.pdf>
- HOPS, I. *Jižní Tyrolsko*. Ostfildern, Mairs Geographischer Verlag, 2012, ISBN 3-8297-6201-1
- KAISER F. *Jižní Tyrolsko*, Praha: Jan Vašut 2009 ISBN 978-80-7236-694-1
- LOUŽEK, M. Menšinová politika z pohledu teorie veřejné volby. In: CHYTÍLEK, R., MAREŠ, M. (eds.). *Reprezentace zájmů menšin v EU*. Sborník z konference Institutu pro srovnávací politologický výzkum Fakulty sociálních studií Masarykovy university. Brno, 2005, ISBN 80-7325-087-X
- ALVARO, M, NIJKAMP, P a SARMENTO.M. *Tourism economics: impact analysis*. New York: Physica-Verlag, 2013, viii, 293 p. ISBN 379082724x
- MORAVA, J. *Havlíček v Brixenu*. Praha: Regulus, 1997, ISBN 80-901564-7-9

ŘEBŘINA, SYLLOVÁ, J. Právní úprava národností, etnických a jazykových menšin v Itálii, Německu, Rakousku, Švédsku a ve Velké Británii. Praha: Parlamentní institut 1999. Interní dokument.

SCHEU, H. CH. *Ochrana národnostních menšin podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 1998, ISBN 80-7184-632-5

STEININGER, Rolf. *South Tyrol A Minority Conflict of the Twentieth Century*. USA: transactions publishers, 2009. ISBN 978-0-7658-0800-4

WEBER, V., HLAVAČKA, M. VOREL, P., POLÍVKA, M., WIHODA, M., MĚŘÍNKÝ, Z., *Dějiny Rakouska*. Praha: Lidové noviny, 2009, ISBN 978-80-7106-239-4

WOLF, Stefan. *German Minorities in Europe: Ethnic Identity and Cultural Belonging*. 2001. ISBN 978-1-57181-504-0.

8.2. Seznam internetových zdrojů

ASTAT South Tyrol in figures 2013 [online] 2014. [cit. 2015-03-12.] Dostupné z: http://www.provincia.bz.it/default_lang.htm

ASTAT: Demografisches Handbuch für Südtirol 2014 [online]. [cit. 2015-03-12] Dostupné z: http://www.provincia.bz.it/default_lang.htm

CARLIN, D. *Südtirol: Jižní Tyrolsko se stává součástí Itálie*. 2012 [online]. 2012 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.suedtirol.info/cs/Practicke-informace/Zeme-a-lide/Historie/artikel/80a8c181-ce15-4d4b-8b9f-24ec47b9deb6/Jizni-Tyrolsko-se-stava-soucasti-Italie.html>

CARLIN, Deborah. *Südtirol: Menšina konečně získává svá práva* [online]. 2012 [cit. 2012-08-29]. Dostupné z: <http://www.suedtirol.info/cs/Practicke-informace/Zeme-a-lide/Historie/artikel/487b493d-ff08-4421-8239-bae78f26551a/Mensina-konecne-ziskava-sva-prava.html>

CTK. *Evropská dezintegrace: Odtrhnou se Jižní Tyroly od zadlužené Itálie?*. Tyden.cz [online]. 2006 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/odtrhnou-se-jizni-tyroly-od-zadluzene-italie_205354.html

CZECH TRADE. Výsledky průzkumu, který po 23 letech měří kvalitu života v italských provinciích. Milano, 2012 [online], [cit. 2015-03-13] Dostupné z: <http://sanceprofirmy.cz/sluzby-2014/informacni-servis/novinky/vysledky-pruzkumu-ktery-po-23-let-meri-kvalitu-23259/>

ČSÚ. Evropská data (ESDS) Databáze Eurostatu. [online], [cit. 2015-03-13] Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/databaze_eurostatu

History Southtyrol - Italy. Waldhof [online]. 2005 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z:
<http://www.waldhof.it/history-southtyrol>

HVÍŽDALA, K. *Pryč od Říma*. Praha [online]. 16.3.2014 [cit. 2015-03-12] Dostupné z :
<http://blog.aktualne.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=15918>

Hospodářská a kulturní studia, *Němci v Itálii 2012*, Praha, Provozně ekonomická fakulta
České zemědělské university v Praze. [online], 2012 [cit. 2015-03-13] Dostupné z :
http://www.hks.re/wiki1/doku.php?id=nemci_v_italii2012

Hospodářská a kulturní studia, *Němci v Itálii 2014*, Praha, Provozně ekonomická fakulta
České zemědělské university v Praze. [online], 2014- [cit. 2015-03-13] Dostupné z :
http://www.hks.re/wiki1/doku.php?id=nemci_v_italii2012

Lidové noviny. *Jižní Tyrolsko chce svobodu, nejsme Itálie tvrdí*. [online] 17.10.2011 [cit.
2015-02-11]. Dostupné z: [http://www.lidovky.cz/jizni-tyrolsko-chce-svobodu-
nejsme-italie-tvrdi-fu3-/zpravy-svet.aspx?c=A111017_102304_In_zahranici_jv](http://www.lidovky.cz/jizni-tyrolsko-chce-svobodu-nejsme-italie-tvrdi-fu3-/zpravy-svet.aspx?c=A111017_102304_In_zahranici_jv)

Nová Evropa: *Rakousko ve stínu Haidera* [online]. 2012 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z:
http://www.bbc.co.uk/czech/peoples_europe/programme_04.html

8.3. Seznam grafů

<i>Graf 1. Přehled počtu obyvatel podle velikosti komunity v provincii Bolzano.</i>	35
<i>Graf 2. Německy, italsky a ladinsky hovořící obyvatelstvo provincie Bolzano.</i>	37
<i>Graf 3. Populační vývoj v Jižním Tyrolsku 1910–2013.</i>	37
<i>Graf 4. Žáci základních, středních, vysokých a mateřských škol podle vyučovacího jazyka ve školním roce 2012–2013. Zdroj: Demografisches Handbuch für Südtirol.</i>	40
<i>Graf 5. Zpracování orné půdy v Jižním Tyrolsku</i>	48
<i>Graf 6. Zemědělský hrubý produkt v Jižním Tyrolsku</i>	49
<i>Graf 7. Procentní přínos sektorů k HDP v Jižním Tyrolsku, Itálii a Rakousku</i>	50
<i>Graf 8. Regionální HDP na obyvatele v Itálii (v roce 2010)</i>	54
<i>Graf 9. HDP na obyvatele ve spolkových zemích Rakouska v roce 2010 (v eurech)</i>	54
<i>Graf 10. Průměrná roční mzda (v běžných cenách roku 2012) v Itálii, Rakousku a Jižním Tyrolsku</i>	55
<i>Graf 11. Příjezdy turistů podle země původu (květen–červen 2008)</i>	57

Graf 12. Přínos hlavních jihotyrolských ekonomických sektorů k HDP.....58

8.4. Seznam tabulek

Tabulka 1. Míra nezaměstnanosti v provincii Bolzano, v Itálii a Rakousku.....52

Tabulka 2. Veřejný dluh (vyjádřené jako procento HDP za rok 2013).....52

Tabulka 3. Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (PPS) – republikové a mezinárodní srovnání (v eurech).....52

8.5. Seznam obrázků a fotek.

Obrázek 1. Mapa Tyrol–Südtirol–Trentino.....34

Obrázek 2. Nedělní slavnost ve městě Sarentino, Sarentino 2012.....42

Obrázek 3. Egetmannův průvod, Tramin 43

Obrázek 4. Johanna, jedna z respondentů, 2012 Bolzano.....45

Obrázek 5. Víkendová slavnost v Bolzanu , 2012 Bolzano.....46

Obrázek 6. Schlutzkrapfen.....46

Obrázek 7. Agneta, Bozen 2012.....50

Obrázek 8. Míra turistické intenzity podle měst v Jižním Tyrolsku v procentech.....59

Obrázek 9. Reklamní cedule - Jižní Tyrolsko není Itálie.....64